Контрольный экземпляр

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 110 (4551). | ШИНАРДИ, 14 сентябрь 1971 шу. | Мах 2 кап. | Газет арадувл 1923 шера денз

Сийлахь-боккхача Октябра сийна

9 бетта декхараш кхоачашдаьд

Октябрьски цІейна сийленца накъабахара яьржача социалистически яхье дика толамаш доах «Красный молот» завода № 9 йолча ремонтни цеха коллективо. Завода гІонна йолча цехашта юкъерча яхье хьалхарен шоллагІен моттигаш яхарах кхозза Сийлен грамоташ еннай цунна укх шера.

Капитальни ремонт яра бархІ бетта план 122 процент кхоачаш а еш, планал совгІа 7,7 эзар сома маьха электрооборудованена ремонт яьй коллективо. Из да 9 бетта декхараш а кхоачашдаьлта.

Керда техника, технологи балха юкъекхахьар бахьан долаш укх шера ворхІ бетта 705,3 эзар киловатт - сахьат электроэнерги кхояьй цеха болхлоша.

Укх шера план завода 75 шу дузаш кхоачашъе декхар тІанийца къахьегаш ба ремонтникаш. ХІьта цу декхарех дика лоархІа а бу уж. Шера 20 яла езача цар бархІ бетта еннар 19 рационализаторски предложени я.

Цеха коллектива юкъе дукха ба дика къахьегарца шоай сий даьккха опыт йола ремонтникаш. Царех ва электрообмотчикий бригадир Маслий Иван Павлович. Цун бригаде нагахьа саг вац цо ший говзал дІа ца Іомаеш. Цеха рационализатораштa юкъе а лоархІаме моттиг дІалоац коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи лелаеча ветерана. ХІанз ший балха говзал, йоккха опыт дІалуш ва из дукха ха йоаццаш заводе болх бе енача къонача йоІа Осаева Сацитайна.

СУРТА ТІА: электрообмотчикий бригала бригадир Маслий Иван Павлович ше Іомаеча Осаева Сацитайца.

И. ПЛИЕВА сурт.

Укх деношка вай республике дІайихьар, республика боахамашка оахам деш болча механизаторашта юкъера яхь. Цу яхье дакъа лоацаш бар , республике цІи хеза, лакха говзал йола а, къона а механизатораш.

Укх шерара чемпион Шалински района Ленина цІерагІча колхоза тракторист Мегишев Ризван хилар. ШоллагІен кхоалагІен моттигаш хьожайир Сунженски района «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозерча Гордиенко Николайнеи Урус-Мартана района «Горец» совхозерча Асаев Супьянаи. Кхалнаха юкъе толашагІа бола механизатораш хилар «Загорский» совхозера Максудова Зина, «Гойтинский» совхозера Исраилова Халипат.

СУРТА ТІА: ахархой яхьа чемпион Р. Мегишев — (юккъера вар) шоллагІа моттиг яьккха Н. Гордиенко (аьрдехьарвар), кхоалагІа моттиг хьожаяь С. Асаев (аьттехьарвар).

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ИЙСНЕНА МЕТТА—ИТТ

Октябрьски революце 54 шу дузача денна кердача толамашца накъабахара шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш ба Старогрознейски бурув деттара балхий управлене бурувдеттараш.

Укх деношка графикал ши ди хьалха 53 метр лакха вышка хьалъеи № 69 йолча Хаян-Кертерча скважинера буровой оборудованена монтаж еи болабеннаб уж. Ханал хьалха — 27 сентябре — из хьалъяь яккха дош деннад воккхагІвола прораб Мартынов Сергей Леонтьевич керте латтача вышкаш хьалъераша.

Цу бригала укх шера хьалъяь ворхxІе буровой вышка 2—4 ди ханал хьалха хьалъяь яьхай.

Укх шера планагІа еррига цар хьалъе еза 9 вышка, хІаьта хІанз цар хьалъеш латтар бархІлагІа я.

Тешшаме да вышкашъераша укх шера уж 10 хьалъергхилар. Дийнахьара нормаш 120—180 процент кхоачайъеш хьабоагІа ин. Н. Сагаев, Я. Бахаев, В. Трудков, Н. Котов. Вышкашъераштеи буровой обрудованена монтаж ераштеи, халагІдола балхаш деча дика новкъостал ду «Грознефть» объединене Старогрознейски транспортни контора механизатораша. Вышкана лаьрхІа моттиг шаьръеча дийнахьара нормаш 280—300 мара йоацача 450—480 кубически метр лаьтта хьалдоаккхаш къахьийгар бульдозеристаша И. Фомина, Н. Белянске, кхычар.

ХІара дийнахь толамаш совдахара яхье баьнна къахьегаш ба Хаян-Керте вышкаш хьалъераш.

А. ТИЩЕНКО.

ГУРАХЬ ДУВ ЯЛАТ ДІАДУВШ БА

Кхашка балхаш дерий керттера теркам шийца пайдане хІамаш йола доакъар Іалашдара тІабербабаь ба. Из чІоагІа эш хьайбашта дозал тІакхетийтара.

ШІаккха ца хьийгача бесса къахьег Шаьла района «Шалинский» совхоза коллективо пятилетка шоллагІча шера хьайбай боахам дегІабоалабара.

Нагахьа санна хьалха доакъара лаьрхІа укхаза кІа а мукх а дІабувш хиннабале укх шера цар уж дІадув викаца а рапсаца а кхыча культурашца а эдеш. Масала укх шера гурахь дІаде лерхІ 200 гектар вика эяь кІа, 150 гектар рапс теха рожь, хІаьта фуна лаьрхІа бІаьстан юхье мошача доакъара хургйолаш дІаюргьья 50 гектар рапс. Юххьанца кІезигдукха халонаш эттар совхоза хьалхашка баьций фу доацаш. Бакъда, совхоза директор нов. Абубакарови керттера агроном нов. Панкови оарцагІбовлар бахьан долаш дІаде фу Іалашле вІаштІехьдаьлар боахама. Цхьадола фу ийцар, хІаьта цхьадар ялатах хийцар. — 15 сентябрь тІакхачале бІаь гектар баьцаш дІайийна доврга тхо, — йоах механизатораша. Мошача доакъара лаьрхІа дІаювш йола культураш 200 гектар дуккагІа дІаюргья. Кхаш шерделга дІахьоргда бІаьсти дІадувр кІезигагІа дерца. 1972 шера совхозе леладеш хургда 1880 гектар кхаш. ХІанзле а аьха даьннад 1700 гектар лаьтта. Дисача лаьтта я ялата лаьрхІа хьажкІаш. Из лаьтта сиха оахаргда хьажкІаш чуийца яьлча. Шортта я совхозе тракторaш, дІадувча фуна дика йоакхо яьй боахамо. Долаш да 407 тонн «Безостая-1» яхача фух дола кІа, «Дагестанский» сортах бола 300 тонн мукх. Деррига фу цхьоалагІча классага дІакхоачалаьд.

«СУБ-48» марках йола сеялкаш дика яц культураш дІаера. Цудухьа совхозо Іалашйир нухдоахаргаш хьалхашка йоакха сеялкаш. ВорхІ Наурски районера ера. ЦхьоалагІча сентябре болабелар укхаза рапс дІае. ХІанзле из дІайийна яьннай. Сихдаь дІаювш латт хІаьа рожах эяь рапс.

Планал совгІа 200 гектар а ювш дІае лерхІ доакъара лаьрхІа культураш.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра цхьаккха хІама ца кходеш къахьегаш ба уж.

П. НОВАКОВ.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРАГА НОВКЪОСТАГА Л. И. БРЕЖНЕВГА

г. Москва

Веза новкъост Брежнев.

Малхбузен Берлинах йолча йиъ держава соглашенена кулгаш яздар СССР машар безача ленински арахьарча политика, вежарашха долча мехкийн партейн бартагІа лелабеча наькъа боккха толам балар санна лоархІ Германе Социалистически едини парте Центральни Комитето. Соглашени боккхача лоархІаме я Европе машар Іалашбарац кхоккам кІаьдбаран. ГДР, ФРГ, Малхбузехьарча Берлина овлангарча лоархІамеча хьашташа ма яххара я из.

СЕПГ Центральни Комитето лаккха мах бу малхбузехьарча кхаь державо духхьашха йиъ оагІорахьарча соглашенеца ГДР вокх германски пачхьалкхенцарчеи Малхбузехьарча Берлинацарчеи гІулакхий суверенность бакъъяра.

Йиъ державо соглашенена кулгаш яздар бахьан долаш гІойле яьннай дунен халкъашта юкъера машар чІоагІбалар деза мел барашта, пачхьалкхенашта юкъера тешамн цхьана леладу гІулакхаши чІоагІдара, Европах чІоагІача машара зона яра, лоархІаме проблемаш реалистически ларда тІа къестаяра тІехьа латтарашта.

Из лоархІаме дунен халкъашта юкъера соглашени сихагІа чІоагІ а енна араялаь дерригача халкъий хьашташа ма яххара хургдар. Цунна кулгаш яздаро къоастаянза йолен къоастае ха хьатІакхаьчаи европейски дунени политика кхыйола проблемаш бакъахьарча оагІорахьара къоастаярга вугаргхиларга чІоагІа догдоахаш да тхо.

СЕПГ Центральни Комитет дег тІара баркал оалаш а къяра а я КПСС Центральни Комитетаи Советски правительстванеи Германски Демократически Республика хьашташи суверенни бокъонаши леррагІа хьаллоаттаярах, дІакхайкаду, переговораш, йолча хана тхоашца яьча хьинаречен беркатечеи консультацешта тхоаш чІоагІа раьза хилар.

Германе Социалистически едини партех лаьца аьлча, тхоай оагІорахьара ма могга низ тІабохийтаргба переговораш толаме чакхъяхен йиъ оагІорахьарча соглашенегара хьадоагІаш долча дешашта барт вІаштІехьбаккхен новкъостал дара.

СЕПГ Центральни Комитето дІакхайкаду, вай партештеи пачхьалкхенаштеи юкъе арахьарча политика даькъе хьинаре цхьана леладу гІулакхаш КПСС XXIV съездеи СЕПГ VIII съездеи решенешка из дІаяздаьча тайпара, дІахо а дегІаухаргдолгахи чІоагІ-дургдолгахи ше чІоагІа дог тийша хилар, дерригача дунен тІа машар чІоагІбара дешаш къоастадара цунца новкъостал а деш.

Социалистически моаршалца

Э. ХОНЕККЕР,

Германе Социалистически едини парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь.

г. Берлин.

1971 шера 8 сентябрь.

ГЕРМАНЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЕДИНИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ХЬАЛХАРЧА СЕКРЕТАРАГА НОВКЪОСТАГА ЭРИХ ХОНЕККЕРГА

Веза новкъост Хонеккер!

Малхбузехьарча Берлинах йолча йиъ оагІорахьарча соглашенена кулгаш яздарца дувзаденна Советски Союзо хьийгача къии СЕПГ Центральни Комитето лаккха мах барах дег тІара баркал да шоана КПСС Центральни Комитетагара а сога сайгара а.

Яь соглашени машаре дахара политика, Европера машар, кхерамзле, цхьана леладу гІулакхаш чІоагІдара тІаберзабаьча, КПСС XXIV съездеи СЕПГ VIII съездеи решенешка хьахьеххача социалистически мехкий наькъа шеко йоаццаш бола толам ба. Цо дика торонаш ду Европана юккъера хьал унахцІена хилийтара, Малхбузехьарча Берлинаца дувзаденна хулаш йола, хьалхагІа шу районе политически хьал цкъа санна дуккхаза тІехадаь йола новкъарленашн хьовзамаши дІадахара. Соглашене теркальяьй Европейски континенте нийсъенна территориальни политически реальносташ, ма ярра чулаьцай Германски Демократически Республика суверенни бокъонаши хьашташи. Цо новкъостал ду социалистически немецки пачхьалкхен авторитет, дунен халкъашта юкъерча гІулакхашкара цун лоархІами влиянни лакхъяра.

Оаха хьаллоац йиъ оагІорахьарча соглашенена кулгаш яздаро новкъостал де деза къоастае ха хьатІакхаьча европейски дунени политика кхыйола проблемаш яха шун уйла. Цу даькъе дІахо а вежарашха долча социалистически мехкашца цхьана чІоагІа низ тІабохийтаргба Советски Союзо.

КПСС Центральни Комитето лаккха мах бу тІом чакхбаьнна чул тІехьагІарча дунен халкъашта юкъерча гІулакхий чоалханегІарча проблемаех цаІ къоастаеча хана цІаьхха а къаьгга хьагучадаьннача, вай партешеи пачхьалкхенашеи айхха цхьана лелаеча гІулакхий. КПСС Центральни Комитет чІоагІа дог тийша я, уж цхьана леладу гІулакхаш социалистически содружество чІоагІъяр, халкъий машари кхерамзлеи Іалашъяр духьа дІахо а чІоагІлургхиларахи дегІаухаргхиларахи.

Коммунистически моаршалца

Л. БРЕЖНЕВ,

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь.

Москва.

1971 шера 10 сентябрь.

СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛАГА НОВКЪОСТАГА А. Н. КОСЫГИНГА

г. Москва

ЧІоагІа лоархІаш вола новкъост Председатель!

Мукъаба сона Советски Социалистически Республикай Союзо, Великобританеи Къилбаседа Ирландеи вІашагІкхийттача королевства, Америка ВІашагІкхийттача Штаташа, Французски Республика 1971 шера 3 сентябре соглашени ярца дувзаденна Германски Демократически Республика правительства из соглашени Европе машар Іалашбареи кхоккам кІаьдбареи гІулакха юкъе лоаца лоархІаме дакъа санна а лоархІаш могаеш хиларах хоам бе. Йиъ оагІорахьара соглашени кхоачашъе ха хьатІаьтта европейски кхыдола дунен халкъашта юкъерен дешаш къоастадарга бодача новкъа гІолла баьккха лоархІаме гІа лоархІ цо, из кийча я Германе Социалистически едини парте VIII съезда решенешка хьежжа из решени чІоагІъенна дІаоттара новкъостал де. Цу цхьан ханна ГДР правительства дІакхайкаду, Германе Федеративни Республика правительство а хІаьта иштта Малхбузехьарча Берлина сенат а е лаьрхІа переговораш кхетамечеи цІеначенн дог-уйлаца бакъахьарча лер тІа яллалца дІаяхьа кийча хургхиларга догдоахаш ше хилар.

Иштта мукъаба сона, из гІулакх нийсдаларах пайда а эцаш тайп-тайпара социальни строяш йола пачхьалкхенаш машаре яхилга Іалашдара тІаерзаяь Советски Социалистически Республикай Союза правительства конструктивни ленински арахьара политика бахьан долаш Германски Демократически Республика халкъи правительствои чІоагІа къаьра а баркал оалаш а хиларах Хьона дош дала.

Малхбузехьарча Берлинах лаьца йиъ держава яьча соглашенеца бакъъю кхоккам кІаьдбара тІехьалаттараш толаш ба яха опыт.

Германски Демократически Республика правительства хетачох, йиъ оагІорахьара яьча переговорех хьахиана дика хІамаш а иштта социалистически пачхалкхенаша арахьара политически гІулакхаш вІаши бувзам болаш чакхдаьхача толам баргхиларах чІоагІа дог тешадеш дола масал да. ДІакхайкаду аз Советски Союзацарча вежарашха йолча цхьоагІон ларда тІа латтача цу политика дІахорча толамашка вугаргволгах се дог тийша хилар.

Социалистически моаршалца

В. ШТОФ,

Германски Демократически Республика Министрий Совета Председатель.

Берлин,

1971 шера 8 сентябрь.

ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛАГА НОВКЪОСТАГА ВИЛЛИ ШТОФАГА

ЛоархІаш вола новкъост Председатель!

Малхбузехьарча Берлинах долча дешашта йиъ оагІорахьара яь соглашени машар Іалашбарен дунен халкъашта юкъера кхоккам кІаьдбарен гІулакха юкъе лоархІаме дакъа лацар лоархІ Советски правительства, Германски Демократически Республика правительства а санна. Из соглашени, Советски Союзеи Польшаи ФРГ-еца даьча договораштa нийсса, Европе нийсъенна территориальни политически реальносташ бакъъяь тІаэцара ларда тІа латтачеи европейски машар чІоагІбара декхаро ма яххара йолчеи дунен халкъашта юкъерча соглашеней система дикка доккха дакъа а хиина дІаотта езаш я. Соглашенена кулгаш яздаро аьттув бола торонаш хулийтаргья саготагІа йолй дунен халкъашта юкъера проблемаш къоастаяргахьеи еррига Европа шерра цхьана леладу гІулакхаш лоотІа. дахаргахьеи дІахо гІанаш дахара.

Советски правительства лаккха мах бу Советски Союзаца айхха цхьана гІулакхаш а леладеш Малхбузехьарча Берлинах лаьца соглашени яра хьинаре новкъостал даьча Германски Демократически Республика хьегача къии. Ший суверенни бокъонаш кхоачаш а еш ГДР правительства Федеративни Республика правительстваеи Малхбузехьарча Берлина сенатаеи боагІаш бола барт вІаштІехьбаккхара юкъе доккха дакъа лаца ше кийча я аьнна хьакхайкаларо цІаьхха а дог тешадеш хьахьокх социалистически немецки пачхьалкхе халкъий машареи доттагІалеи идеалашта кхоккам кІаьдбарен цхьана гІулакхаш леладареи гІулакха из тІехьа хилар.

Мукъаба сона веза новкъост Штоф, вай пачхьалкхенашта юкъе этта айххача вежарий цхьоагІони цхьана бувзамаш леладареи гІулакха, Советски Союзеи ГДР-еи гІулакха, социалистически содружества хьаштий, Европерча а дерригача дунен тІарча а машара духьа дІахо а дегІаухаргдолгахи чІоагІлургдолгахи се чІоагІа дог тийша хилар дІакхайкаде.

Коммунистически моаршалца

А. КОСЫГИН,

СССР Министрий Совета Председатель.

Москва. Кремль.

1971 шера 10 сентябрь.

ПРОМЫШЛЕННОСТОИ ТОРГОВЛЕИ 1971 ШЕРА ТІАИИЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ 8 БЕТТА КХОАЧАШДАРАХ

(проценташ).

Планал совгІа реализаци яь тайп-тайпара продукции изделеши	74,4
«Грознефть» объединене планал совгІа даькха мехкдаьтта	61,3
«Грознефтехимзаводы» объединене планал совгІа реализаци яь чакхдаьккхача мехкдаьттан мехкдаьтта - химеи тайп-тайпара продукташ	112,0
Планал совгІа реализаци яь продукци:	
машенашъечеи металлообработкан предприятеша	90,7
яйгача промышленноста предприятеша	—
хьуня дахчан хІамаш ечеи промышленноста предприятеша	—
кхачан промышленноста предприятеша	169,1
Планал совгІа пачхьалкхеи кооперативнии торговле дехка товараш	—

ХЬАЛХА ЛАТТАЧА БРИГАДЕ

Октябрьски революце 54 шу дузача денна сийленца накъабахара керда доккхий декхараш тІа а ийца къахьегаш ба «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Укх шера бархІ бетта планал совгІа 5,2 эзар тонн мехкдаьтта, 11.917 эзар кубически метр попутни газ яьккхай цар.

Уж толамаш доахача доккха дакъа лоац скважинашта лаьттан кІалха ремонт еча бригадаша. Цар керттера декхар — скважинаша халданза болх белга Іалашдар.

Лаьттан кІалха ремонт еча А. В. Барановеи, В. К. Лукьяновеи шин бригада 8 бетта планагІа 149 скважинана ремонт е йоагІача 183 ремонт яьй.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеш, шоллагІча бригада коллективо ший болх бу «ховри довзари — производствана» яхача девизагІа. Бригада болх бу хІара бетта увттаеча графикагІа. Укх шера 88 ремонт яьй, царех 11 планал совгІа а еш.

Скважинашта шин тайпара ремонт ю бригада. Профилактически ремонт. Из да скважина дебит лохйича забой цІенъе езилга, е насос хувца езилга. Капитальни ремонт. Из еш цементни йовкъаш ехх гІум чуйоагІаргйоацаш алюмине порошок а етташ, скважина чу хий даьлча цементни юкъ йолл, тІоана кхы тІа перфораци ю. Иштта болх бир 295 скважине.

Скважинаш ремонт яра шоай ханнахьа кийчъяра боккха болх бу чоалхане балхаш деча мастера И. И. Москаленкос. Скважине бергбола болх хьалхxе а дІабовзийт цо бригадана. Цудухьа болх ца беш бригада сеца латтац цІаккха, трактор подъемщик хьа ца йоагІаш хьеелча мара.

Александр Викторович Баранова бригаде 13 саг ва. Барт тайна коллектив я цун яр. Оператора А. Великова я дикагІйола смена. Хьага воагІаш я цун опыт. Ше болх бе волавелча денз лаьттан кІалха ремонт еш хьавоагІа из. Дуккхача шерашка овсаре болх беча цунна сийлен грамоташ тийннай. БархІ шера план толамца кхоачашъярах А. Великовна доккха совгІат деннад — Октябрьски революце орден. Цунга хьежжа ва оператора гІонча А. Бурмистров. Цар толама къайле латт дуккхача шерашка тІагІертта къахьегарах, шоай гІулакх дика довзарах.

1970 шера доккхий толамаш дахарах кхойттагІча аларена 20 процент цІатехар Эдильгиреев Мулде сменана, из смена белгалъяьнна я йоккха опыт йолаш, къахьегам дукха безаш, цІенча легаца болх беш, боккха сакхетам болаш хиларца. 1956 шера волавелар Эдильгиреев болх бе. Юххьанца мугІарера болхло вар из, тІаккха дешара комбинате курсаш ниcтеяьхар, скважинашта лаьттан кІалха ремонт ю специальность караерзайир цо. ХІанз Мулди смена кулгалхо ва.

Бакъда бригада сэ да Баранов. Из къона, хьинар дола, говза специалист ва. Цо дика къахьегама школа чакхъяьккхай. 1959 шера Советски Эскаре гІулакх даь цІавеначул тІехьагІа вера из «Горскнефть» НГДУ балха. Производстве болх беншехьа школа, операторий курсаш, мехкдаьтта техникума промыслови отделени чакхъяьккхар цо.

1968 шера кхаччалца операторалла болх бир цо, хІанз № 2 йолча бригада мастер ва. Укх тІеххьарча шерашка цу бригада болх бу эзари ца еш.

Хьаьнала къахьегарагІа, цун результаташта хьалхара ший боккха бехктокхам бовзарагІа хьалха латт из дика бригада. Цхьабакъда лаьттан кІалха ремонт еча бригадай балхага хьежача ала деза мехкдаьтта доакхxача техническим прогресс кхаьча ца хилар. Лаьттан кІалха ремонт ега механизмашцеи инструменташцеи кхоачам хиллал Іалашдаьдац.

Бригадай балхацарча кхоачамбоацарех цаІ да творчески уйла ца хилар а. Дукха ха я производства чура торонаш лахара, производственни процессай технологи эргаяьккха тоаяра тІаерзаяь рационализаторски предложенеш ца кхоача. ХІаьта специалисташта хов мехкдаьтта дакхара йоккхий торонаш йолаш болга.

З. СИЗОВА,

А. СЕРГЕЕВА,

тха штате боаца корр.

Кхоачашъергъя парте XXIV съезда решенеш

КПСС XXIV СЪЕЗД КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕЧА ПАРТЕ КУЛГАЛДАРА ДАКЪА ЛАКХЛУШ ХИЛАРАХ

Коммунизм хьалъеча парте кулгалдара дакъа лакхлуш хиларах йола положени Іилман ларда тІа бакъъяь хьахьекхай КПСС Программа тІа. Из положени дІахо творчески дегІайоалаю КПСС XXIV съезда документашка. Вай парте лаккерча форумо, исторически опыт теркалъеши хІанзарча декхарашка хьежжаң белгаллаьд вай партега дІахо низ болийтарен коммунизм хьалъеча цун кулгалдаро дакъа чІоагІдарен наькъаш а, средстваш а.

КПСС XXIII-чен XXIV-чен съездашта юкъерча юкъагІа вай парте мугІараш дІахо шерденнад, цун состав кхы а дикагІа хиннай. Цу юкъа парте дІачуийцав кхо миллион саг. Парте состава юкъе дукхагІа бараш болхлойи колхозхойи — коммунизма материально-технически база кьаяра лоаттабеча къовсаме хьалха латта нах ба. КПСС XXIV съезд хьеллача хана парте бар 40 процент болхлой, 15,1 процент колхозхой, 44.8 процент гІулакхера нах. Царех ши дакъа совгІа бола коммунисташ—гІулакхера нах—уж бар инженераш, агрономаш, Іилман болхлой, литературан искусстван деятелаш, хьехархой.

КПСС членаши членалла кандидаташи дІанийбара сов сихле мегарг ца хилар хьахайтар съездо, белгалдаьккхар, парте хьачубоагІа халкъа дикагІа бола викалаш лаьрххІа хьожаш хьахаржанза барг ца хилар, шоай мугІараш царна юкъе хила хьакъ доацарех ІоцІенданза, вай парте состав дІахо дикагІа тоаянза ярг ца хилар.

КПСС XXIV съездо чІоагІбир парте чухьара демократи дегІайоалаяра, партийни вахара ленински нормаш кхоачашъяра, коммунистий хьинар айдара тІаберзабаь вай парте Центральни Комитето лелабу никъ. Цу наькъага хьежжа, шеррача демократически ларда тІа дувцашта къестадеши да парте гІулакхашца дувзаденца деррига дешаш, хан-ханнахьа ю партийни съездаш, КПСС ЦК Пленумаш, Политбюрон Секретариатен заседанеш. Из стиль я союзни республикай Компартей ЦК, краевой, областной, городской, районни организацей гІулакхашта ларде уллар.

Кхы а дикагІа тоеннай хоржаш йола кулгалду парте органаш. Царна юкъе дакъа лоацаш дукхагІа ба болхлойи колхозхойи, вешта аьлча юкъарчал доацаш материальни производстваца бувзабенна бола нах. Парте районни городскойи комитетий членаштен членалла кандидаштен юкъе 40 процент гаргга бараш болхлойи колхозхойи ба.

Партийни организацей гІулакхашка дІахо дегІаенай критикей самокритикей — коммунистий хьинар айдаран балха тІара кхоачамбоацараш дІадахаран лоархІаме средство. Съезде белгалдаьхар, цхьаболча кулгалхошта хІанз а сабари ээдели, шоашта еча замечанешка лаьрхІа ладувгІен нийса выводаш ен кхетам ца тоъаш хилар. «Критика бизза мах ца беча, — йоахар Л. И. Брежнева, — из теркалъяц, шийгІулакх бокъонца лоаду». Партена чухьара демократи дегІаяр партийни дисциплина чІоагІъярах дІахада йиш йолаш дац. Марксистско-ленински партена цхьатарра зуламе да демократи я яхаш дувцаш дола шиш беха анархически гІулакхаш санна, иштта коммунистий инициативен хьинари дегІа ца дойташ юхадетташ йола бюрократически централизаци а.

Вай парти дІахо чІоагІъяра, цун состав кхы а тоаяра, коммунистий творчески хьинар айдара, партийни вахар тоадара новкъостал дергда КПСС XXIV съездо лаьрххІача тайпара партийни документаш хувцаро.

Парте политика чакхйоахача лоархІамегІарча моттигех цаІ дІалоац юххьанцарча партийни организацеша. ХІара шера дукхагІа хул уж. КПСС XXIV съезд хьеллале хьалхагІа 370 эзар совгІа яр уж. Нохч-ГІалгІайчу алхха укх тІеххьарча кхаь шера хьаяьй 138 юххьанцарен 107 цеховойи парторганизаци. Съездо хьахайтад коммунизм хьалъяра ерригача оагІошта юххьанцарча парторганизацеша еш йола влияни дІахо чІоагІъянза ярг ца хилар. Цу гІулакха тІанийцай администраце гІулакхашта тІахьожам лоаттабара бокъонах йола, КПСС Устава тІа вІашагІъелла положени нийсъяра хьакъехьара решени. Производственни парторганизацешта нийсса, администраце гІулакхашта тІахьожам лоаттабе бокъо еннай хІанз Іилма-тохкама институтий, дешара заведеней, культурно-просветительни дарбани учрежденей юххьанцарча парторганизацешта а.

Коммунизм хьалъяра ерригача оагІошта еш йола партийни влияни чІоагІъяра тІаерзаяь я партийни съездаш, конференцеш, партийни организацешка отчетно-хоржамий собранеш яра хачаш хувцара хьакъехьара КПСС XXIV съезда решени а. КПСС съездаш пхе шера цхьазза гулъяро вай партега йиш хулийтаргья итогаш дикагІа е а хІара аргІапарча пхе шера вайцига вІаштІехьъяьннача халкъа боахама планировани яра практикага хьежжа декхараш белгалде а.

Коммунизм хьалъяра деш долча партийни кулгала боарам лакхбар айхха дувзаденна да кулгаллу кадраш хьахоржилга, балхаш тІа дІанийсъелга, царна кхетам лулга тоаларца.

КПСС XXIV съездо белгалдаьккхад, вайна эшараш лакха политически сакхетам дикача профессиональни кийчонца тарбеш йола, экономикен культурен дегІакхувлара дешаш гІулакхах кхеташ къестаде ховш, доал дара хІанзара методаш Іомаяь йола кулгалду кадраш хилар.

Даим марксистско-ленински Іилмаца хьалхле лелаю Коммунистически парте, дІахо из дегІадоаладара долла хІама деш я из. Общественни вахара явленешта, цун керттерча тенденцешта Іилман анализ яро партега йиш хулийт общественни процессий лелам хьалхххагІе а бІаргаго, нийса политически никъ кийчбе, гІалаташи корта боацаш йола решенеши ца хилийта.

Коммунистически партей советски халкъен революционни къовсама йІаьхий опыт, социализми коммунизми хьалъяра опыт, дунен революционни процесса проблемаш, дунен халкъашта юкъерча гІулакхий хІанзарча этапа башхалонаш — из долла хІама Іилман наькъаца вІашагІдийзад парте съездийи КПСС ЦК Пленумийи решенешка, документашка.

В. И. Ленина идейни тІехьаленах пайда а эцаш, ленински методологе ларда тІа къестае гІерт хІана вай парти коммунизм хьалъяра лоархІамегІара проблемаш. Укх тІеххьарча шерашка, масала, дуккхача дакъе нийсдаьд коммунизма материально-технически база кьаяра наькъаш. Парте уйла тІаерзаьяр планировани доал дарей хІанзара методаш юкъехкахьара, халкъа боахама эффективность лакхъяра, моральнии материальнии стимулаш тоаяра, хІанзарча этапе парте аграрни политика керттера дешаш кийчдара.

Боккха болх чакхбаьккхаб общества революционни эргалонаш еча кулгалдара дакъа Коммунистически партега хиларах бола хьехам дІахо дегІабоалабара. Цхьа бахьан доацаш дац из дош хІанзарча хьалашка марксисташта-ленинцаштен антикоммунизмана тІехьарчарнен юкъе лирагІа бола идеологически къовсам лоаттабу арена а хинна дІаэтта хилар. Вай моастагІий стратегически план сенах латт аьлча, из латт, коммунистически партенен къахьегамхоштен юкъера юкъ яккхарах, партийни кулгала лоархІам эшабарах, коммунистех бола къахьегамхой тешам боабарах.

Коммунистически парте принципиальни критика йир советски халкъа исторически наькъа партийни йоацача, классови йоацача позицешкара мах бе, цунна карагІдаьннача социалистически хІамай лоархІам эшабе, вай парте историе чухь нийсденна эйпера хІамаш кертагІдаха гІертара. Вокх оагІорахьара — парте хоадамболлаш юхатехад дІаяхача ханара цхьадола харцахьара хІамаш бехказа даха, укх тІеххьарча шерашка хинна цІенхаштта дика хувцамаш юхамаччахьа даха гІертилга. Парте дІахайтар, вай историе мах белга цу тайпара харцахьча оагІорахьа лестадаро общественни уйла таханарча ден проблемашта, саготта хьалхашка этта декхараш кхоачашдара тІера дІатувлаеш хилар.

Доал деча кхыча коммунистически партешца цхьана дунен социализма система дегІайоалаяра принципиальни дешаш дІахо а кийчлеш я КПСС. Социалистически мехкий опыт Іомаярон Іилман наькъаца вІашагІтохарон йиш хилийтай социализм хьалъяра юкъарча закономерностий характеристика нийсъе а хІанз хьалъяьннача социализма керттера оагІош йиззагІа хьеелла я. Къаьстта лоархІаме да укхаза экономически интеграце принципаш а вежарашка долча мехкашен партешен цхьана гІулакхаш леладеча юкъагІа хьалхашка уттта кхыдола дешаш а кийчдар.

Социализман капитализман низаш дунен арене вІаши къовсаденна латтаро, хІаьта иштта революционни хьехама маІан доаде, социализми коммунизми хьалъяра практика воча яккха гІерташ тайп-тайпара ревизионисташ чІоагІа къахьегаш хиларо вайтара дІадех теоре проблемашта, из творчески дегІакхувлара дІахо теркам чІоагІагІа тІабохийтилга.

Коммунизм хьалъеча юкъагІа КПСС влияни лакхъю идейно-кхетама болх дегІабоалабарга гІолла а.

Коммунизма материально-технически база хьаяро, ерригача общественни производствана интенсификаци яро лерхІ, болхлочун—общества керттерча производительни низа шийн личность ма могга дегІакхувла. «Сийлах-доккха гІулакх — коммунизм хьалъелга — дІахьалхашкахьа дига йиш яц саг ше массе сагІорахьара дегІаухаш ца хилча. Наьха культура, образоване, общественни сакхетама, дег чура уйла кхачара боарам лакха ца хилча коммунизм хила йиш яц, йоагІаш йола материально-технически база йоацаш мо мара». Деш дола къамаьл, эггара хьалха, къахьегамцен общественни доалахьенцен леладергдола коммунистически гІулакхаш вІаштІехьдаларах, наьха инициативен хьинари массе оагІорахьара дегІакхувларах, юкъарен производственнии культура даим лакхъярах да.

Идейно-кхетама болх дІахо чІоагІбар советски общество социально-политически дегІаяра эшаращца а дувзаденна да. Къамаш, классаш, социальни группаш гаргаяхар социально-экономически факторий влияне гІа меттел, иштта идейнии нравственнии факторий а влиянегІа кулэш да. Вай общества цьоагІо чІоагІъяр, советски халкъа керда исторически юкъарал хьахилийтар толамегІа кхоачаш хургда, нагахьа санна оерригача къахьегамхой, общества, хІаране хьашташ цаІаш хилар наха дийзагІен кІоаргагІен кхетадеш хуле.

Идеологически болх чІоагІбебезаш хилар вай вахарерча эйперча хІамашта, ширача замангара хьадоагІача а наьха сакхетам чуи оамалехи доахкача а воча гІулакхашта духьала даим къовсам лоаттабанза барг ца хиларца дувзаденна да.

Іоаяь ерригa опыт ше ма ярра хьахьалхашка отт вай мехка духовни вахаре. ХІанз, ах бІаь совгІча шера истори долаш вай социалистически строй йолча хана, цунна карагІдаьннараши цун традицеши кхетам балара Іалаьмате боккхача лоархІаме а хинна дІаэттай. Цудухьа, советски наха, къаьстта а кагирхошта советски халкъа революционни тІема, къахьегама традицешкара кхетам балар бокъонца йола коммунизма школа я.

К. ЕФАНОВ,
Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института КПСС историе кафедра заведующи, доцент.

КАГИРХОЙ ДЕШАР—КЕРДАЧА ДЕКХАРИЙ БОАРАМГА

Болхлоех, колхозхоех, интеллигенцех 23 эзар совгІа кагирхо вар дІадахача дешара шера комсомольски политически дешара системе шоай идейно-теоретически боарам лакхбеш.

Шоай тайпарен сакъердамен оттабаьбар болх Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча, Велана района Карл Маркса цІерагІча, Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозашкарча, Гудермесерча медицински инструментий заводерча, производственно-товарни конторерча комсомольски политически дешара кружокаша. Партийнии комсомольски организацеша уйла тІаяхийтта болх барах укхазара политдешара кружокаша политически знаней лард хинна ца Іеш, юкъарча вахарен производствен дукхагІа юкъе ээаб ладувгІараш.

Цуща цхьана кагирхой политически дешар вІаштІехьдоаккхача хІана а дукха кхоачамбоацараш нийслу.

Хьалха санна хІанз а дукха кагирхой ба юкъараобразовательни политически дешара юкъеозанза биса. Кружокаша ю занятеш массахана хилац чулоацам кІоарга болаш, Іилман ларда тІара йоагІаш, ира политически лостам болаш, хІанзарча ханарча актуальни событешца, кагирхой къахьегамен юкъерчен вахарца бувзам болаш.

ХІанз, комсомольски организацешка керда дешара шера кийчо еча хана боккхача лоархІаме да Іояьча опыта творчески уйла яр, кагирхоша марксистско-ленински дешар вІаштІехьдоаккхача карагІдаьнна дикадар дІахо Іомадаь дегІадоаладари чІоагІдари, кхоачамбоацараш дІадахара де дезар белгалдар. Комсомольски организацей кхоачашданза даргхана а ларде улларгда кхуваш йоагІача тІехьено идейно-политически боарам лакхбеча хана.

Кердача дешара шера кІоаргга Іомадергда КПСС XXIV съезда документаши материалаши. Цудухьа, комсомольски политически дешара системе ювцаш йолча ерригача проблемаща КПСС XXIV съезда идеяш хиланза яргъяц. хІаьта кагирхой политически дешар съезда политически теоретически болх лелабе Іомабала.

Кагирхой политически дешаре керттера фигура пропагандист ва. Духхьал цун кхетамах, говзалах, ше леладечох из бІубенна хилара тийша хургба занятей дикала боарам Республика горкомаша, райкомаша, юххьанцарча партийни организацеша цахаддаш йоакхо ярах дикагІа хинай пропагандистий кадраш. Комсомольски политически

Кастта дІайолалургъя политдешара системера занятеш

выводий ларда тІа латта деза.

Коммунизм хьалъеча шийца Іилма-технически процесса лакхара темпаш йолча хІанзарча этапе дукхагІча къахьегамхоштен ерригача кадраштен экономически дешар хар чІоагІа лоархІаме да аьлча белгалдаьд парте XXIV съезде. ВЛКСМ горкомаша, райкомаша, первични комсомольски организацешка эргабаьккха тоабе беза кагирхошта экономически знанеш ялара беш бола кхетама болх.

Политически дешар толамца дІадахьар из вахарца дувзарах тийша да. Цу принципа керттера дар пропагандистски организаторски балхаш цхьана дувзаш хилар да. Айхха вІаший дийза хиланза даргдац политически дешар коммунизм хьалъяра практикаца, парте XXIV съезда решенеш кхоачашъяра коллективашта хьалхашка латтача декхарашца. Политически дешар дешаш кагийнахи мехкарийи декхарийла ба организаторски пропагандистски дешара системе болх беш болча 993 пропагандистах 275 коммунисти КПСС членалла кандидаташи ба, хІаьта 289 саг лакхера дешара заведенешка дийша баьнна ба. ВЛКСМ горкомаши райкомаши декхарийла я укх кердача дешара шера комсомольски пропагандисташ хувца ца балийтара цІенхаштте теркам тІабахийта. Республика цхьайолча районашка 50 процент гаргга пропагандисташ хувцалу.

—Пропагандиста болх хала бехктокхамен ба. Из болх берашта чІоагІа баркал оалаш хила деза, вайна халахете а из дицлу комсомола комитеташта.

Эггара бехктокхаме ха я хІанз хьатІаэттар — вІашагІйоххаш политически кружокаши семинараши я. Дешар дІадоладеш теркаль бе беза кагирхой юкъерча дешара боарами политически кийчбенией хилар.

Политически дешаро бокъалдар аьлча, дегІабоалабеш хила беза зІамигача сага кхетам, цун кругозор. Из доагІача тайпара белгалдаьккха дешар дІа ца доладича пропагандистий болх хала хул, хІаьта ладувгІарий деша низ дІа а кхачац. Халахете а, хІанз а дуккхача комсомольски организацешка цу деша боагІаш бола теркам тІабохийташ бац.

ДІадахача шера ерригача республике политически дешара юкъеозанза виъ эзар совгІа комсомолец вар. Цахаддаш марксистски ленински теори Іомаяр ВЛКСМ члений уставах кхоачашданза даргдоаца декхар да.

МоллагІча бахьанах зІамига саг е йоІ политически дешарах мукъаяллийтар комсомольски органаша лаьрххІа дувца дезаш да. Цул совгІа ма хулла дукхагІа политически дешара юкъеоза беза союзе боаца кагирхой. Политически дешара кружокаши семинараши вІашагІйоххарах йола итогаш юххьанцарча комсомольски организацей собранешкеи ВЛКСМ комитетий заседанешкеи чІоагІйинза яргъяц.

Кагирхой политически дешара системаца даим анализ е а Іомае а еза. Къонача болхлой, колхозхой, гІулакхерча наьха юкъерен политически дешарах лаьца даим дувца деза комсомольски собранешка.

Партийнии комсомольски организацей декхар да хІара къонача сага эшаши хиланза даргдоацей хІама даь политически дешар хулийталга Іалашде. Кагийча наьхен мехкарийи дешашка дегІакхувла еза сийлахь уйла: кІоаргген тІагІерттан ленински теоретически тІехьале Іомаяр. хІана аьлча из КПСС XXIV съезда решенешта пропаганда яра бола вай низ ба.

Т. МАДАГОВ,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома политически дешара цІен консультант.

МОСКВА. Моссовета исполкомо соцам баьб хьалхагІа Подмосковни шоссе яьхача улицагІа космонавта Волкова улица яхалда аьна.

СУРТА ТІА: космонавта Волкова улица.

А. Стужина сурт.

ТАСС фотохроника.

БОЛХЛОЙ МУГІАРАШ НИЙЛХДАЛИЙТАЦ

Дуккхача шерашка шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш хьайоагІа мехкдаьтта доаха тха МалгІабик. ДІаяхача пятилетке Даьхен резервуараш чу планал совгІа 855,4 эзар тонн «Іаьржа дошув» деттар цо, яхи миллиони ах миллиони сом пайда белар планал совгІа.

Темпаш лохлац укх пятилетке а. Лох ца ярал совгІа кхы а лакхлуш йоагІа уж. Укх шера дІабахача бархІ бетта планал совгІа 13140 тонн мехкдаьтта хьадаькхад лаьтта кІалхара. Иштта Іайнад кассера ахча а. Цу юкъа цу чу дисад планал совгІа Іоадаь 558 эзар сом.

Из деррига рузкъа Іоадераш балха юкъе творчество кхухьараш ба. Цар кулгаша, хьаькъало ду из деррига а. Из къахьегама дошю лард массаза а чІоагІа хилийта, мехкдаьттахой мугІараш лакха говзал, опыт йолча кердача болхлошца хьалдиза гІерт тхо.

Хьалха санна атта дац тахан бурув деттача, мехкдаьтта доаккхача къахьега нах кийчбе. ХІана аьлча, хьалха гІанахьа а ца яйна чоалхане оборудовани, тайп-тайпара автоматни аппараташ ух тхо долча, хьалха тийхха цІераш хувцаенна еце а балхаш шоаш довзаргдоацаш эргадьннад. Иштта производства хьалхашка уттаду декхараш а да чоалханегІа, бехктокхамегІа.

Цудухьа таханара мехкдаьттахой, эргадьннача вахарга хьежжа, лакха говзал йолаш, дийша, сиха хІамах кхеташ хила беза. Иштта ба а ба школашкара арахеца дукхагІа бола кагийнахи мехкарийи. Тха декхар — цар къахьегама никъ нийса дІагІоргболаш цар тешаме новкъостий хилар.

Дукха методаш я тха тхоаш долча баьхка къона болхлой чусоцабе, производствах цар безам боллийта. Эггара хьалха цар гІулакха оарцагІбоал къахьегамца шоай сий лакха лоатталеш хьабоагІа Даьхено дошоца, дотоца наькхаш кхаьла къаьнача гвардех бола болхлой. Кхыметтел пенсе бахараш а бисац юстара. ШагІа воагІалац пенсионер Социалистически Къахьегама Турпал Колесников Федор Егорович. Хьалха санна шийн коллектива юкъе я пенсе яха, берригача мехка цІи хеза, Къахьегама Турпал Паук Марина Яковлевна, кхыбараш.

Къона барашца хул уж дукхагІдолча даькъе.

Къонабарашка хьежаш, шоай кІоарга знанеш, опыт царна дІалуш ба инженерно-технически болхлой, кулгалхой, хьалхле лелаераш.

Цхьа система йоацаш леладац оаха из лоархІаме гІулакх. ХІара производственни участке лаьрххІа керда баьхкачарна вІашагІъехка курсаш я тха. 13 группа я уж. Цига хІанз дешаш ва 250 саг. 40—50 кхы совгІа а сахьата лаьрхІа оттаьча программех царна хьехаш ва аз лакхехьа бийцача лакха опыт, знанеш йолча нахах 52 саг. Технически библиотеке шортта да царна эша литература, методически пособеш, кхыйола дешара эша хІамаш.

Цу курсашка дийша боаллаше а квалификационни комиссешта хьалхашка отт къонабараш. Цигга професси а лу царна, йоагІйоагІачоа лакха разряд а оттаю.

Цу тІа сацийтац оаха из гІулакх, ши-шех битац къона болхлой. Къаьнача, боккхагІболча болхлошта уллув дІаоттабу уж къахьега. Вожаш царна эшача оарцагІ ца боалаш Іац. Иштта къонабарашта гІо деш бола цах оаха белгала боах, хІаьта уж дІа а бовзийт наха.

Курсаш вІашагІйохка йиш йоацаш а нийслу коллективаш, производство сов зІамига хиларца. Цу морча моттигашка индивидуальни методах Іомабу оаха къона болхлой. Вешта аьлча, боаккхагІчар шоашта дІатІаэц уж ха а йиллийя.

Ши-кхо бутт боаккх цар уж Іомабеш. ТІаккха комиссена духьал оттабу. Нагахьа санна къона болхло экзамен дІа ца йолалуш вусе бехк тІабож из Іомаваьчунна. ТІаккха из бехк шийх баккхийта хьанна лов.

Цул совгІа, квалификаци, балха говзал лакхъеш а дукха ба тха болхлошта юкъе. Из дешар дийша баьннаб укх шера ши бІаь гаргга саг.

Вешта аьлча тха мехкдаьттахой коллективана юкъера хІара 4—5-гІа вола саг дешаш, говзал лакхъеш ва. Вакаро тІахьех цу гІулакха.

В. ЗАВАДСКИЙ,
МалгІабикерча НГДУ технически дешара воккхагІвола инженер.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

Йоккха коллектив я Грозненски хІамаш тегача производственни объединене яр. Цига болх беш ва 3500 саг, царех 200 совгІа коммунисташ ба. Хьалхарча ах шера план тІеххкхоачашъяьй объединене болхлоша. ПланагІа арахеца езаш яр 2562 эзар сома маьха продукци, арахийцар 2564 эзар сома маьха хилар. Валовой продукци арахецара план 106 процентн товарашта реализаци яра план 101 процентн кхоачашъяьй. 72 рационализаторски предложени еннай объединене болхлоша цар 38 эзар сома маьха пайда баьб предприятена. Объединене дикагІа бола рационализатораш ба коммунист В. Остапенко, комсомолка В. Кривонос, В. Солдатенко. Цар яьча рацпредложенех ялх бетта 10 эзар совгІа сом пайда баьннаб. КхоалагІча квартала хьалхарча шин бетта а объединене болхлоша тІеххкхоачашъяьй шоай производственни планаши социалистически декхараши. Уж доккха балха толамаш даха аьттув баьннаб цар социалистически яхь шерра йоаржаярах.

Доккхий да цар тІайийца социалистически декхараш. Социалистически яхьа условеш оттаеча хана а уж декхараш кхоачаш мишта ду хьожача хана а беррига болхлой, партийни, профсоюзни, болхама кулгалхой юкъеоз цига. Эггара хьалха социалистически яхьа условеш «Швейник» яхача газета тІа кепа техар. Уж условеш оттаеча хана цига лакъалоацаш бар беррига болхлой. Дуккхачар енна предложенеш, царна бакъахьа хетар хьадайзачул тІехьагІа фабкома заседани хилар. Заседане бийхабар цеха начальникаш, цехови парторганизацей секретараш, цеха профсоюзни комитетий председателаш, кхыбола активисташ. Цига хоадамболаш йийца а йийце массава раьза волаш чІоагІйир яхьа условеш.

ТІаккха ерригача цехашка, филиалашка уж наха гургйолча моттигашка хьалтехар. Яхье баьнарашта юкъе хьалхара кхо моттиг яьккхарашта совгІаташ лу. ХІара квартал чакхъяьлча администраци фабрични комитети яхье баьннарий балха итогашка хьож. ШоллагІча квартала итогашка хьежача хьалхара моттиг яьккхар шоллагІча цеха болхлой болга гучадаьлар. Цу цеха начальник я А. Ковалева, цеха парторганизаци секретарь ва Н. Погребняк, цехкома председатель К. Пошивайло. Цу цеха болхлоша шоай план кхоачашйир 111 процент, планагІа 110 эзар сома маьха продукци арахеца езача, арахийцар 122,8 эзар сома маьха хилар. Арахийцача продукце дикал лакха а йолаш къахьегама овсарле 114 процентага дІаккхоачаш лакхйир. Иштта дика болх баьча цу цеха болхлошта карара-кара тела цІе байракхи ахчан премии елар. Къаьстта дикача гІулакхашца белгалбаьлар Л. Зайченко, Е. Капарова, Е. Арзуманяц.

Къахьегамхоша шоай балха тІа доаха толамаш массанена а дІадовзийтара тайп-тайпара гІулакхаш чакхдоах объединене партийни а фабрични а комитеташа. ДикагІа болча болхлой суртащ сийлен Доска тІа хьалтох, Сийлен книжка тІа дІаязбу уж. Дукхача шерашка шоай балха планаш тІеххкхоачашъеш къахьийгарашта паччахьалкхен совгІаташ деннад. Фабрика коа яьй «Орден лелаерий» стенд.

Социалистически яхь вІаштІехьйоаккхилга дІахо а тоадарах болча КПСС Центральни Комитета соцамга хьежжа тхоай болх хІанз кхы а дикагІа тоабе лерхІ оаха, — яхаш дувц парткома секретара нов. В. Сергиенкос. Партийнии профсоюзнии организацеша шоай керттера декхар лерхІ КПСС XXIV съезда решенеш толамца кхоачашъяра производственни объединене болхлошта юкъе социалистически яхь кхы а шерагІа йоаржаяр. КПСС ЦК социалистически яхь лелаярах баьча соцамах лаьца объединене цехашка, бригадашка хІанз болхлой собранеш чакхйоахаш я. Цига социалистически яхьа керда условеш тІанийю цехий коллективаша. Къаьстта теркам тІаухийт цар КПСС ЦК соцам тІа белгал мадарра болх Іилман ларда тІа вІаштІехьбаккхара, болхлой инициатива дегІайоалаяра. уж производствана доал дара шерра юкъеозара. Социалистически яхьа итогашка хьожача хана материальнии моральнии стимулаш цхьатарра лоархІаме лархІа езилга чІоагІдаьд объединене партийни, профсоюзни организацеша. ХІанз сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 54 шу дузача денна толамашца накъабахара яхье баьннача объединене болхлоша тІеххкхоачашдергда шоаш тІайийца социалистически декхараш.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

КЕРДА ТОРОНАШ ЛЕХ

Паччахьалкхен планаши тІайийду доккхий декхараши толамца кхоачашдара яхье баьннаб депо болхлой. Цудухьа хІара бетта тІеххкхоачашъю цар заданеш. Социалистически яхь вІаштІехьйоаккхилга дІахо тоадарах бола КПСС ЦК Соцам наха дІабовзийтаро кхы а дикагІа вІаштІехьбоаккх болх.

Даим кердадар лехар, из дашхар хиланза даргдоацар а хинна дІаэттад производстве. Цо болхлой практически теоретически знанеш кІоаргъю. Цу даькъе технически отдело а кІезига новкъостал дац рационализатораштa. Царга шоай идеяш производстваца ювзайт.

Мадарра аьлча, рационализараш уж производстве хьалха латтараш ба. Керда резерваш хьагуча а яьха царех бизза пайда эцара тІадерзаду цар шоай хьаькъал. Байнача бархІ бетта кийч а яь 149 предложени хьачуеннай рационализатораша. 107 предложени балха юкъейихьай. Цар баь цІена пайда 14,7 эзар сом да. Укх шера ах шера баьча творчески балха итогаш яьчул тІехьагІа Грозненски машенаькъа отделене шоллагІа моттиги премена 200 соми хьожадир тха депо рационализаторашта. Духхьал хулаш бола пайда боацаш мел дукха производства «готтига» моттигаш дІаяьхай цу юкъа. Вешта аьлча, балхен кхерамзлен техникаш хьалаш дикка тоадаьд, дукха материалаш, доагор, электроэнерги кхояйтай цар.

Рационализаторски предложенеш ювцаш цхьадола масалаш доаладе безам ба са. Хий дІахьа декъа къаьна шпилькаш конрофенто хьакІалтІа а йоахаш чехка йохар. Цу гІулакха дукха уйла йир рационализатораша А. А. Дронова, П. С. Голоха, І. О. Джабраилова. КІезига хьаькъал дІадаланзар цар 2 Д—100 дизела цилиндра хий дІа-хьа декъа шпилькаш хьайоахаш дІауттаяра приспособлени вІашагІйоллаш. Из кердадар балха юкъедихьачул тІехьагІа цкъа болх баьча шпилькех шозлагІа пайда эца торо хинанай. Цу кердачо беш бола пайда 187 сом мара беце а хІаман кхомбара башха-дика резерв я из. ХІаьта рационализатораша В. И. Селезнева, А. И. Мельникова лоархІаме кердадар балха юкъедоаладир. ХьалхагІа 2 Д—100 дизела хива системагІа газ арауххар. ТІаккха по боарамагІа болх байтацар. Цу тІа, пенашка лаьрхІа молхаш техачул тІехьагІа мара газ хьаухий хацар. Дизела хива системе газ хьаухилга хоьтаргдолаш цилиндра агуллкаш чуфо чухецара приспособлени вІашагІъеллар новкъосташа Селезнева, Мельникова. Из предложени балха юкъейоалаяьчул тІахьагІа кхыча тайпара хилар гІулакх. Хьалха санна лаьрххІа молхаш етта ца езаш аттен сихен хьагучайоаккх газ хьауха моттиг. Цу гІулакхо болх аттача а боаккхаш дукха балха сахьаташ кхоадайт. Шера цох боала пайда 576 сомага дІаккхоач. Царел кІезигагІа лоархІам болаш яц рационализатораша М. П. Рудика, Е. П. Серобабина, Е. Й. Баева, В. И. Журавела кийч а яь производствана юкъейоалаяь предложенеш. ХІаьта лакхе вай цІераш мел яьхараш депо дикагІа бола рационализатораш ба.

Кастта хургдола октябрьски революце 54 шу дуза цІей творчески къахьегама совгІатаца дезде социалистически декхар тІайийцад депо рационализатораша. КІезигагІа вале а 70 совгІа рационализатор ва депо. 26 октябрь тІакхачалехьа кийч а яь цхьацца предложени балха юкъеяхьа дош деннад хІара рационализатора. ХІаьта цар шоай дош кхоачаш а дергда.

О. БАБОШКИНА,
Грозненски локомотивни депо рационализаторий балха йола инженер.

ФЕРМАШТА — КХОАЧАМХИЛЛАЛ ДОАКЪАР

Юртбоахама къахьегамхошта сентябрь — доакъар Iалашдара тIеххьара бутт ба. Шийн ханнахьел цIенеи чуйнцача хьажкIашцеи гидуаргашцеи, шекарен кхачанни свеклашцеи алсамъяккха йиш йолаш я доакъара база.

Республике хьалха латтача боахамий механизаторашеи хьайбаш леладерашеи дукха даьд хьайбашта шортта доакъар Iалашдара. Цар дика кхетаду тоъам боллаш доакъар хилча мара хьайбаш дебаден царгара йоаккха продукци алсамъяккхеи йиш хургйоацилга.

Унзара хургдац моллагIа Iа Надтеречни, Шелковской, Наурски районий боахамашкарча хьайбаш леладерашта. Укх Iай хьайбашта тоъам хургболаш доакъар Iалашдаь баьннаб хIанзле цу районашкара къахьегамхой.

Республике гIолла итог йича белгалдаьлар ялхлагIча сентябре доакъар Iалашдара шера план 73 процент кхоачашъяьлга. Цунах ча Iалашдара план 88 процент кхоачашъяьй, баьца витаминни хьоар даккхара план — 82 процент. ХIаьта доакъара дерригa тайпаш дIадахача шераца нийсда-ча дукха дукхагIа Iалашдаьд укх шера.

Цу цифрашта тIехьашка доакъар Iалашдара тIехьаюсаш дукха колхозаши совхозаши я. Иштта, нагахь санна Ачхой-Мартана, Наурски, Шелковской районашкарча боахамаша баьца витаминни хьоар даккхара план тIехкхоачашъяьяле, Сунженски районерча боахамаша из мах бола доакъар Iалашдара план 46 проценти Урус-Мартана района — 40 проценти мара кхоачашъяьяц. Лакха толамаш даьхад йол Iалашъеш Грозненски, Гудермесски, Ведана, Советски, Шелковской районашкарча хьайбаш леладераша. Дезткъа процент кхоачашъяьй цар йол Iалашъяра укх шерара план. ХIаьта Сунженски районе 42 проценти, МалгIабика районе — 61 проценти мара кхоачашъяьяц йол Iалашъяра план.

ХIанз бехктокхаме дeкхар латт вай республика хьайбаш леладераштеи механизатораштеи хьалхашка. Доакъар Iалашдеча дукхагIа пайда баккхара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, гуйран укх хьалхарча бетта мамогга дукхагIа доакъар Iалашде хьажа безя уж.

1971 ШЕРА 6 СЕНТЯБРЕ ДОАКЪАР IАЛАШДАРАХ ЙОЛА СВОДКА

(план процентаца)

Районаш	Йол	Ча	Силос (эзараш тоннашка)
Ачхой-Мартана	49	96	32,8
Ведана	81	131	2,8
Грозненски	88	87	109,3
Гудермесски	85	71	21,0
МалгIабика	61	76	30,4
Надтеречни	128	шозза	61,2
Наьсарен	53	27	340
Наурски	62	90	64,6
Ножай-Юрта	80	116	0,2
Советски	82	75	4,0
Сунженски	42	86	52,8
Урус-Мартана	59	74	37,4
Шаьла	67	111	33,4
Шелковской	86	105	26,3
г. Грозный	58	64	0,5
Республике гIолла	73	88	510,7
Юрта боахама министерства колхозашкеи совхозашкеи	71	81	406,0
«Скотопром» совхозашка	85	97	46,8
«Грозвино» объединене	124	кхозза	42,5
«Консервплодоовощ» объединене	66	143	13,4

ДУКХАГIА ЯККХА ШУРА

Iан замалахь хьайбаш чусоцале кийчо яра тIеххьара этап я гуйре. ХIаьта хIанзле хьайбаш дебадаран царгара йоаккха продукци алсамъяккхаран боккха болх баьб республика фермай къахьегамхоша. Иштта дIадахача шераца нийсдича кхойтта процент лакхъеннай доахангара йоаккха шура. Иззал дукхагIа дийбад хьайбаш а. ХIаьта Грозненски, Наурски, Шелковской районашка уж хьоккхамаш кхы а лакхагIа да.

ХIара Iаттагара, дIабахача бархI бетта республике гIолла юкъера лаьрхIача 1559 килограмм шура яьккхай. ДIадахача шера цу юкъа хIара Iаттагара яьккхачул 126 килограмм дукхагIа я из.

Цхьан беттача Iаттагара бархI бетта республике эггара дукхагIа юкъера лаьрхIача 1884 килограмм шура яьккхай Наурски района хьайбаш леладераша.

Грозненски районе юкъера лаьрхIача 230 килограмм лакхъеннай хIара Iаттагара укх шера бархI бетта яьккха шура дIадахача шера бархI бетта яьккхачул. Цхьабакъда Наурски районе хIара Iаттагара яьккхачул 280 килограмм лохагIа я из.

Дог гIоздоаккхаш дац Сунженски района хьайбаш леладерий укх шерара къахьегама хьоккхамаш. Шура яккхарен из паччахьалкхенга йохкарен план кхоачашъяра республика районашта юкъе шоллагIча. метте ба цу района хьайбаш леладераш. Цхьабакъда дIадахача шераца нийсдича укх бархI бетта тIаккхийтта шура юкъера лаьрхIача 29 килограмм мара яц. ДIадахача шераца нийсдича укх шера бархI бетта шура тIаккхетийтара лоадам болаш толамаш даьхадац МалгIабика, Урус-Мартана районашкарча къахьегамхоша а.

ХIанз геттара лоархIаме да шура лаьгI ца ялийтар. Паччахьалкхенга шурен хьайбай кхыйола продукции йохкара укх шера тIаьнца социалистически деккараш кхоачаш ца дича даргдац.

Партийни организацеш, боахамий кулгалхой деккаргйла ба шоай боахамашка социалистически деккараш кхоачашдара цахаддаш тIахьожам лоаттабе.

1971 ШЕРА РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ БАРХI БЕТТА ХIАРА IАТТАГАРА ЮКЪЕРА ЛАЬРХIАЧА ШУРА ЯККХАРАХ ЙОЛА СВОДКА

(килограммашца).

Ачхой-Мартана	1271
Грозненски	1603
Гудермесски	1629
МалгIабика	1369
Надтеречни	1498
Наьсарен	1349
Наурски	1884
Сунженски	1583
Урус-Мартана	1401
Шаьла	1390
Шелковской	1751
г. Грозный	2437
республике гIолла	1559
ДIадахача шера бархI бетта яьккха хиннар.	1433

КЪАХЬЕГАМ БЕЗАШ ХИЛЧА

Кхыча районашкара Ведана воагIаш а Веданара аравоалаш а Бени-Юрта юкхе гIолла мара дIай-хьай ваха йиш яц. Ведана района Ленина цIерагIча колхозе чуйоагIа из юрт. Цу юрта йистте, Ведана бодача боккхача наькъа тIара дIахьежача бIарга а гуш уллаш я мах бола технически культура тхьамка кхеду плантаци. Диъ шу да из плантаци йилла. ХIаьта цу диъе шера лакха къахьегама хьоккхамаш доахаш хьайоагIа тхьамка кхедеш йолча звено барттайна коллектив. Цун на керте латт Октябрьски Революце ордена кавалер Алиева Зайнапи.

Зайнапе бера ха Казахстане чаккхъяьлар.

Казахстанера цIабаьхкача Ведана района Ленина цIерагIча колхозе балха яхар Зайнапи. Колхозе болх беш шехь а сайрийнарча юртарча школа хьехархой болча а ухаш яздеи дешеи Iомаелар. Иштта тIаккхаьчар 1967 шу.

Ведана района лоаман хьалашка во хьувкъар ялатий культураш. Лоха бар хьувкъам. Уж кхеярах пайда а балацар боахамашта. ХIаьта технически культура — новрий сорга лакха хьувкъам лора. Цудухьа технически культураех дола тхьамка кхеде лаьрхIар районе.

МоллагIа болх, цунца безам а болаш, Зайнапа толамца кхоачашбеш хиннадаь из керте а оттаеш 1967 шера тхьамка кхедара лаьрхIа звено вIашагIъеллар Бени-Юрта а.

Хьалха из культура кхеяйоацандаь хала дар Зайнапанеи цун новкъосташтеи тхьамка дIалийнача хьалхарча шера цу культурана эшаш бола тIахьожам лоаттабе. ХIаьта а хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача итт-итт центнер тхьамка йокъаенна лорд чуйнцар звено коллективо. Цул тIехьагIа тхьамка леладерий курсашка яхийтар Зайнапи. Цига лайзар цунна лоамана хьалашка тхьамка малагIа сорт дикагIа хьувкъаш да, хIаьта малагIа тIахьожам лоаттабе беза а Iомаелар.

Курсаш а яьха цIаеча ше Iомадаьр дIадийцар звено коллектива. ШоллагIча 1968 шера хьалхарча шера чуйнначул ши центнер дукхагIа хилар хIара гектара тIара чудена тхьамка. ХIаьта 1969 шера кхы а лаккагIа хилар тхьамка хьувкъам.

Иштта, шерагара шерага Iоалуш йоагIар тхьамка кхедерий балха опыт. Цул совгIа дог раьза долаш дар тхьамка кхедарах луш дола алапи а.

ТIаккхаьчар В. И. Ленин ваь бIаь шу дуза 1970 шу. Цу шера вай Даьхен беррига къахьегамхой санна Ленински къахьегама вахте а этта низ кхо ца беш къахьийгар Зайнапа звено коллектива. Цудухьа дог гIоздоаккхаш бар гуйран чуйнца хьувкъам. ХIара гектара тIара 25 совгIа центнер тхьамка йокъаенна лорд чуера звено коллективо. ХIаьта Зайнапе ше леладеча участка хIара гектара тIара 35 центнер тхьамка чуйнцар.

Цо массехк шера хьинаре доккхий къахьегама толамаш а доахаш баьча балха лакха мах бир партеи правительстваи. КПСС XXIV съезд чаккхъяьлча деза совгIат Октябрьски Революце орден елар Алиева Зайнапена. ХIаьта дIадахача шера В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача дийнахь «За трудовую доблесть» яха медаль а елар цунна.

— Низ болаш дика тхьамка рассада кхейир оаха укх шера. хIаьта хIара гектара тIа итт-итт тонн органически удобрени а тоссаш хьаьндаьча латта дIа а дийра из, — дувц Зайнапе. — Ха ца лоархIаш къахьийгар оаха из дIадийча а. Тхьамка долча кхай тIа бIаргаго йиш яцар тхьамка мара кхыча культурай, йоархIий лорд. Иштта цIена оасар дора оаха.

ХIанз цар чуэцаш латта хьувкъам а толам ба. Социалистически декхарца цар укх шера чуэца дезаш хиина тхьамка кхойтта центнер мара дац, хIаьта чуйнцар 20 центнер да.,

М. ХАМАТХАНОВ.

БЕСЛАНА КЪОНГИЙ ТРАКТОРАШ

Болх хьабе саг а воацаш сеца латта трактор бIаргаяйча шийн дог Iувдалуш санна хет воккхача сага Беков Беслана. Кхом хет цу низ болча машенах. дагайоалл цо аханза юсаргйола лаьттан чIегилг, цецвоал иштта теркам боацаш из латтийтарах. ЗIамагIа бараша-м дукха теркал а дац из гIулакх. хIана аьлча, царна мот шоай юрта массаза а иштта дукха техника хиннай, аьнна.

Бакъда, цу къаьнача ахархочоа дукхьалъувтт Экажкъонгий-Юрта бахача наха гота доахкадаь шерч. Цхьаннахьара кха аьха хьажкIаш дIайийна а ялалехьа шоллагIдар йоархIаша къайладаьха ха я из. Дийнахь сарралца цу хьайбашка боал нийсагIа бахьийта гIерташ лийнна чувенача зIамигача Беслана шийн когаш шийх доахкий хацар.

Беслана ше цу «болата алача» дирст лаьца 30 шу гаргга ха я. Йоккхача балха опыто, дегах беннача лаьттанцарча безамо, массаза а хьалха кхувл из. Сийленца чIоагIъеннай. дикалца дIаяйзай Беслана цIи совхозе.

Из болх беш волча бригада бригадир Беков Iаддал-Къаьдар саг хоаставара дукха тIера вац. Шийн тайпагIа вар хоаставе-м халагIа а да Бакъда, Бесланах алаза Iевалазар из.

— ЦIаккха балхах цо бIукъожабаь ха дагаягIац сона. Шийн балхаца зIайийнав из. Цхьаволча тракториста бахьанаш а доахаш дIататта хала болх чуйнна хьабу Беслана. Беслана иштта хьокхаме къахьегарал а дикагIа хет тхона шийн дезала юкъе цо боллаш латта механизаторий профессецара безам, — хоададир бригадира шийн къамаьл.

Шийн къонгашта юкъе дегIа низ беннаб, аьнна хетар тIехьа а ваькхе кхай тIа вода Беслан хIара аьхки каникулех школера уж цIа массаза хец. Юххьанца хIама алац, шийн лоIамагIа вут цецвувла волавенна кIаьнк. Цун бера уйлашта юкъелелхац. Дерригa а шийга «Iовшийт». АттагIа-м дар кIаьнка цу сахьате йихьа а йихьа дас шийн балха къайленаш ерригаш а хьалхашка Iоехкача, хIаьта ер иштта, из вешта да, яхаш, дIадувцаш цунна тIехьа лийлча. Беслана из дац. Ше-шийга витача дукхагIа хIаман зем бу кхувш воагIача саго, дукхагIа хаттараш Iов.

Иштта школа яьккха баларга а ца хьежаш дIаболабу Беслана шийн къонгий къахьегама никъ. Бакъда, дешара Iадкъаргдолаш, цох берий дог эккхаргдолаш дола хIама ца хилийта гIерташ чIоагIа лоралу. Дешар массе хана а хьалхарча плане лоаттаде Iомабу цо уж. Вахаро Iомаваьча Беслана кхувш боагIача шийн цIагIарча дезалал дикагIа гу Iилмо аргадоаккхаш латта дуне. ХIаьта а йоах Беслана, шийна тIадувхахоза баракъа, хьалхашка увттаду чам бола даар шийга миштта кхоачхониш хила деза бер. Иштта мара доккхал де Iомалургвац из шийн а кхычар а вахарах. Беслан воккхий вер, цо доккхал дер вахара хало а атто а йовзаш, къахьегама тIера болаш шийн дезал хьалкхер да. Боккха тоам хул цунна шийна уллув йоахкача шийн къонгий трактораша шийла нийсагIа, кIоаргагIа харш хьош дейча, норма, задани тIехкхоачашъяьй аьнна кхычарна юкъе хоастабеш уж белгалбаьхача. Цар из тоам ба а бу даьна.

Совхоза дикагIболча механизаторашта юкъе шийн цIи йоахийташ чакхваьлар Беслана воккхагIвола воI Борис а. ЗIамига волаш денз дас Iомавеш хьавоагIача цун тракториста говзал тIехъаьнна лакхъелар 10 класс яьккха воалача хана. Ше кхийна кхаш, ше болх баь трактор ца хьоаеш каьхат яздац Бориса Эскаре гIулакх деш волчара.

ШоллагIа вола воI Руслан а ва совхозе опытни механизатор-лоархIаш. 10 класс яьккха воаллаше а хьаIайра цун балха опыт. Аьхки эггара дукхагIа кхашка эшача хана трактора тIа ховра дешархо. ХIанз денз дIа дIаьххача шера къастаргвац из шийн трактораx: Нагахь дIахо деша воде а шийна дас Iоманьча професс новкъа вaxа дага ва Руслан. КхоаллагIа воI Дауд а шийн вежарел вогIа ховш вац трактор (укх шера бархI класс яьккхай цо).

Силоса чуйоххка моша хьажкIаш хьоккхаш воаллача кхийтар со Даудах дукха ха йоанцаш. Иаз белгалвир цун агрегата тIа цIе вымпел яьгIандаь. Со-м из цхьа ха яха къаьна механизатор хургва яхаш вар. хIана аьлча цIи хезача механизаторашта юкъе хьалхара моттиг яккха атта дац. Маьлхо, михо чIоагIдаь, хьатардерзадаь Дауда юхь тIара ховха цIока хьацаро кхаьладар. Хьалхле дIахеца лацар цунна. Беслани Руслани къаьст-къаьстача участкашка боахкар.

ХьалхагIа шийн ма хулла къонгашта юхегIа хила гIортар Беслан, трактор сецача оарцагIваргволаш. ХIанз из сагото дIаьннай. Тешаме багIа уж шоай тракторашт тIа.

М. ЗАНГИЕВ.

1944 шера 8—9 сентябре Советски Эскара доакъош, Ясско-Кишеневски операци толаме чакх а яьккха, Болгаре доазон тIа даьлар. Напас баь вежарий санна эйзаш, тух-сискал кхувдадеш тIаийцар Софнерча наха советски бIухой (сурта тIа).

Централфото — ТАСС сурт.

КЪАХЬЕГАМА ХЬАЛАШ ЭРГАДОАХ

Ховш ма дарра, хьайбай продукци дукхагIа яккхар, хьайбаш леладерий болх промышленни ларда тIа баккхарца, балха махулла дукхагIа автоматизации механизации ярца дувзаденна да. Цу даькъе лоархIаме да керда хьайбаш леладу комплексаш хьалъяр. ДукхагIа долча боахамашка цо-шоай (уж санна йоккха еце а) фермаш я.

Цу хаькъе хьокхаме я Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза опыт. Хьаэцаргья вай № 2 йола шурий - товарни ферма, цунах хийцца ала мегарда дулхи шурен арахеца механизированни фабрика. ТIеххьарча 5—6 шера дукха хIамаш хувцаденнад укхаза, ферме болх беча доярках, скотникех лакха квалификаци йола специалисташ хиннаб ала йиш я. Машенашца детт доахан, дийнахь бархI сахьата бу болх. ТIаккха фабрика хилаций цунах.

Заводе санна да укхазара балха хьалаш а. Доахан чулатта помещенеш Iалаьмате дика хьалъяь я, бетон йилла, массанахьа цIена я, хIана аьлча кхо кхийшкара дIаарлувзаш механизмаш я. Бакъда, цох тоъам хеташ бац колхозе. Укхаза лерхI ферма коара кхо сага кулг ца тохаш арадоаккхилга вIаштIехьдаккха.

Ферма заведующи волча М. Алиханова дувц: «Тха ферма коа венача бIаргагургда элаш яь латта бIаьш тоннаш кхо. Механизмашца дIалоахаш хилча мичара гулденнад из аьнна хеталала тарлу. Механизмаш помещенешка мара яц. Ахкан базашка гулдеча кхох бульдозерашца элаш ю. Дукха ха ялалехьа кхыча тайпара хургда из гIулакх. Кхо хьаIоадеш дола бетонни кIоагаш доахаргда базашка, тIаккха уж бульдозерашца а ца цIенъеш хица цIенъергья, бетонни кIоага чу гулъенна из коачал феца ферма коара дIаарайоахаргья. Дуккхьал цу ихьан гIулакхо кьа сибат тоадергда, тоадергда санитарни хьалаш а».

Боккха теркам тIабахийтаб колхоза кулгалхоша къахьегамхой балха тIара бытовой хьалаш тоадара. Укх бетта эксплуатаце дIаяла лерхI ферма болхлошта лаьрхIа бIарча бытовой комплекс: кухня, столови, раздевалка, лувча моттиг, пароформалинови камера. Кухня, столови ца йийцача а мегаргья — уж массанахьа а я, хIаьта лувча моттиг-м къаьстта ювца еза. Дукха яц вай республике уж йолаш фермаш. Дувцилга яц уж мел эшаш я хьайбаш леладераштa, къаьстта скотникашта.

Къаьстта ала безам ба са пароформалинови камерах. Фу камера я из, сенна эш из фермана? Ховш ма дарра инфекционни лазараш атта дIа-хьа дала тарлу, ца ховш ферма болхлоша а де тарлу из гIулакх. Цудухьа, цу камера чу балха тIалувхадеча баракъашта дизенфекци ергья, уж тIадийха мара ферма коа чувала йиш хургьяц цхьанна а болхлочун, хIаьта смена йистеяьлча уж Iоа а даькха камере юха дIатергда.

Из дерригa дукха ха ялалехьа хургдар да, дукха гIулакхаш де лерхI укх цхьан-шин шера а. ХIанз ферме 700 етт ба, хIаьта тIадоагIача шера уж эзарнега кхоачаргба. Мел силосни траншейш езаргья царна доакъар Iалашдара, масс тракторни тележка эшаргья из ферме тIаоза — сов дукха йолаш ферма ков гогга хургда царна. Цудухьа из гIулакх кхыча тайпара вIаштIехьдаккхара дукха лоархIаме мероприятеш чаккхъяха лаьрхIад укхаза. Цкъадале, хьалха санна 1,5—2 эзар тонна а йоацаш 7—8 эзар тонн силоса лаьрхIа сангараш яха лаьрхIад ферме, пенаштеи ийнаштеи облицовка а еш. Цу траншеяшкара доакъара кухне кхаччалца лейточни транспортераш оттаергья. Цу кухне силос кхы а оарда а оардаш цох концентрированни доакъар а, минеральни добавкаш а етташ, эшаш хуле пара обработка а еш доакъар кийчдергда. Цул тIехьагIа хIара доахан чулаттача помещенешка дIайолхача транспортерашца из хIара хьайбанна дIакхоачийтаргья.

Цхьайолча хана Iалаьмате шийла Iа доагIа вайцига, цу хана шийла хул хьайбаш чулаттача помещенешка, къаьстта кхераме да из дахкача доаханна, Iасилгашта. Цудухьа массайолча коровникашка паровой отоплени хургйолаш батареяш оттаергья, цу гIулакха эшаргйола котельни укх бетта хьалъяь яргйолаш я. Ховш ма дарра, шийлача хана хьайбай дегIапара йовхал боагIача боарамах хилийтара царна дукхагIа доакъар тела деза, паровой отоплени болх бе йолаенначул тIехьагIа дикка доакъар кходе вIаштIехьдаргда ферме.

Укхазарча балха хьалашка хьежа дика къахьегама толамаш доах ферма коллективо. БархI бетта план ханал хьалха кхоачаш а яь, хIана ийс бетта план кхоачашъе гарга ба уж. Паччахьалкхенга дулх, шура дохкара шера план 20 декабре тIаккхоачаш кхоачашъе лерхI хьайбаш леладераша.

А. ГАДАБОРШЕВ.

ОКТЯБРО КХЕЛЛА ТЕАТР

Нохчийн гIалгIайн театральни искусство хьахилеи дегIаахеи йолаеннай дуккхача хана денз хьа. Халкъа дезача леной обрядовни ритуальни гIулакхех йоахкаш хиннаб цун белгалонаш. Профессиональни театральни искусствана юхь дIайолаяьй Сийлахь боккхача Октябрал тIехьагIа Нохч-ГIалгIайчу хьахиннача коллективаша.

Нохч - ГIалгIай интеллигенце хьалха латтача викалеша, йоккха йсаца коллективаши кружокаши еш вIашагI а бетталуш, спектаклаш, инсценировкаш увттаяьй. Нохчийн гIалгIайн шоай искусство дегIаяра беркате влияни яьй Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шерашка республике халкъа образованех лаьца шевра чакхъяха йолаяьча мероприятеша, массаза а болх беш хиннача Грозненчеи Орджоникидзерчеи профессиональни эрсий театраша, мехка толашагIа долча театрий гастролеша.

Иштта шовзткъа шу хьалха, 1931 шера 1 мае шийн творчески вахар дIадоладир Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч - ГIалгIай паччахьалкхеи драматически театро.

Театрана профессиональни каьраш кийчъяра Iалаьмате доккха новкъостал дир театральни искусства Московскии Ленинградскии институташа, Руставеле цIерагIча Гуржий театро.

Театре бе-беча хана беркате болх баьб башха - дикача режиссераша Туганов Александра, Мамед Алиле, Арчил Чхарташвиле, Свободин Евгене, Батукаев Гаруна, Вайнштейн Владимира, Церетелев Николая, Сумороков Александра, Минаев Миная, Горькая Лидас, Ридаль Арсене, композитораша Мепурнов Георге, Александров Александра, художникаша Сагинян Мушега, Гамрекели Иракле, Магомаев Махьмада, Бернгард Эдгара. Нохч-ГIалгIай театральни искусство хьалъоттаеча доккха дакъа лаьцад цар. Йоккхий спектаклаш увттаяьй цар театра сцене, вайнаьха актерски кедраш хьалкхеяьй, хургболча режиссерашта шоай опыт дIатийннай. Нохч - ГIалгIай зритель дунен культурана чIоагIа тIаэзав цар дунен классически драматурге дикагIа йолча произведенешка гIолла.

Театраца цхьана хьа а хиннай. легIа а ихай вайнаьха драматург а. Театрана язадьд писателаша И. Базоркина, Н. Музаева, А. Хамидова, Х. Ошаева, Б. Саидова, М. Мусаева, С. Чахкиева, А. Мальсагова. Нохчий советски драматургена лард еллар поэти писатели вола Бадуев СаIид ва. Цун пьесаш шийн творчески говзал лакхъяьй вай театро, хIаьта уж тахан а тIехьа вай сценашка увттеш а, зритель гIоз а воахаш, керда тIехьe хьалкхееш а я.

С. Бадуева цхьанне а ца лоаттабаьча тайпара ира къовсам лоаттабаьб шкрача замах юхедисеча зуламеча гIулакхашца. Цу хьакъехьа дувц цун «Даьй закон», «ПаьтIамат» яхача пьесаша. Йоккхача говзалца язъяьй Советски Iаьдал бахьан долаш грозненски пролетариато, юрташкарча къеча наха лоаттабаьча къовсамах, кулакашца лоаттабаьча къовсамах дувцаш йола «Ше крепость», «Моцал» яха пьесаш. Къахьегама, социалистически яхьа, интернациональни доттагIала темана хетаяь я «Дошо Iам» яха пьеса.

Советски Iаьдал латтача шерашка жанраген тематикаген диллача бе-бе йола дукха пьесаш язъяьй нохчийн гIалгIайн драматургаша. Уж исторически, историко - революционни, промышленностеи юрта боахамеи сийлахьча къахьегамхоех, халкъий доттагIалах йола пьесаш я.

Уж ерригаш а вай театра сцена тIа увттаю.

Дуккха ха хьалхагIа денз хьайоагIаш йола вай театра традици я шийн репертур оттаеча хана интернациональни никъ лелабар. Цо чIоагIа пропаганда яьй эрсий, малхбузехьарча классикана, советски драматургена.

Цун сцена тIа увттаяьй Н. Гогола, А. Островске, А. Чехова, В. Шекспира, Ф. Шиллера, Лопе де Вега, Ж. Мольера, Гарсиа Лорка, дуккхача советски авторий пьесаш.

Театро шийн эггара хьалхарча аргIанара дeкхар лоархI вай хана турпал гойтилгахи коммунистически кхоанеи саг цун образагIа хьалкхеварахи.

Сценически полотнаш хьа а еш, психологически бакъ гIулакхаш, проблемай лоархIам гойта гIийртад театр массаза а. Вай театра спектаклех дэахкача цу гIулакхаша новкъостал ду зритель хьалкхевара.

Театра труппе боах-беш я фуннагIа а дулургдолаш, керда дараш лохаш йола творчески коллектив, опыт йолча сцена говзанчашта — РСФСР Заслуженни артистаи Нохч - ГIалгIай АССР Халкъа артистаи Я. М. Зубайраевна, Нохч - ГIалгIай АССР Халкъа артисткана Т. Ш. Алиевана, Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни артисташта Х. Ю. Мустапаевана, Х. С. Хакишевана лалла къахьегаш ба йоккха говзал йола кагирхой: З. Багалова, Н. Хаджиева, В. Идаев, М. Хаджиев, М. Цицкиев, Д. Омаев, А. Хучиев, Х. Нудушев, З. Синкаилова. Царех дукхагIбараш театра, музыка, кинематографе Ленинградски институт яьккха ба.

Театра керттера режиссер М. Солцаев цу театре хьалкхийна ва ше а. М. Солцаева оттаяь спектаклаш наьха уйла тIаозаш, прессаи общественностои чIоагIа могаеш хул. Театре толаме болх беш ва Ленинградски институт яьккха режиссер Р. Хакишев.

Массехк шу хьалхагIа театра истории творчески вахари лайзачул тIехьагIа Г. Юровске «Театральни вахар» яхача журнала тIа (1967 ш. № 22, оагI. 16—17) яздаьд «цу кIеззигача шерашка Нохч-ГIалгIай театр къаьстта шийн тайпара, кхы цхьаькхане йоаца юхь а йолаш йола йиза творчески организм а хинна дIаэтта ца Iеш, республика духовни вахара йоккха центр а хиннай цунах. Нийсача наькъагIа хьаденнад театр, кхыметтел «Спектакль, «Сценка» яха дешаш а цIаккха хазанза долча халкъа дунени даьй-мехкеи драматурге дикагIчарех дикагIйола образецаш а йовзийташ...».

Театра вахаре йоккха событи хилар Р. Гамзатова «Горянка» яхача поэмагIа кийчъяь спектакль Москве Кремлевски театра сцене цо оттаярах. 1962 шера дар из. Прессаи общественностои геттара дика могайир спектакль. Ерригсоюзни хьажара оргкомитето I-ча степена диплом елар коллективана.

Укх тIеххьарча шерашка хьинарегIен лаьрхIар кхоачашдара тIабераабаьи болх бе даьннад театр.

1967 шера, Советски Iаьдал даьнна 50 шу дизара хетадаь драматически театрий балхашка Ерригсоюзни хьажар долча хана, А. Хамидова пьесегIа «Бож-Iаьла», «Лергбоацараш» яха спектаклаш оттаярах коллективана I-чеи II-чеи степена дипломаш елар. ХIаьта 1970 шера диплом елар В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаяь М. Гешаевеи М. Солцаевеи оттаяьча «Къовсам» яхача спектакла.

Стационаре болх барах кхоачамбац театро. Каст-каста хул из республика юрта районашка хьоашалгIа дахе. Искусства цIей а хиле дIаотт моллагIча из дIакхаьчача юрта.

Укх тIеххьарча шерашка юрта боахама къахьегамхошта месячникаш, фестивалаш, декадаш увттадаьд, шийн дикагIа йола спектаклаш гайтай театро. Укх тIеххьарча пятилетке 800-нега кхоачаш спектакль гайтай, 122 эзар зритела гIулакх даьд театро.

Укх шера август бетта СССР-еи РСФСР-еи культура Министерствашa яьча решенега хьежжа театра торо елар творчески отчет луш Москве ЗIамигача Академически театра здане выступлени е.

Театра коллективо Iалаьмате чIоагIа гIадъяхаи доккхал деши тIаьнйцар из решени. Цхьабакъда, цунца цхьана цо кхетадора, хIара болхлочоа мел боккха бехктокхам тIабуж. Шийн беррига низ тIабахийта кийчделар театр цу гастролешта.

(Йистедоалар 4-ча оагIо тIа.)

Доазол дехьара

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

СССР КЕРДА МАШАРА ИНИЦИАТИВА

Керда машара инициатива дІайолаьй Советски Союзо, хІанз хургйолча ООН Генеральни Ассамблея сессе «Герз дІадаккхарах йолча Дерригдунен конференце хьакъехьара» дош дувца аьнна предложени яларца.

Цу предложене хила доагІаш ма дарра, дерригача дунен тІа шерра откликаш хьоаяьй. Малхбузехьарча мехкий правительствай цунах йола реакци хІанз укх сахьате советски предложени «лаьрххІа Іомаергья» алар мара кхы хІама дац. Кхетадеш ма дий, кердача тІема кхерам юхатохара тІаерзаяь цу тайпара предложени общественноста хьалхашка ше герз Іоадара тІехьа латт аьнна хетийта безам боацачо тІа ца эцаш ютаргйоацилга. Цудухьа Малхбузехьарча, кхоккам лоаттабелга дезаш долча белггаларча гІозарашта къайлагІара наькъаш лех советски инициатива лоам боабара.

Укх шера 11 июне Москверча Баумански хоржамий округа харжархошта хьалхашка ше къамаьл деш герз дІадаккхарах йола советски предложенеш ювцаш Л. И. Брежнева аьнад: «Кхетадеш ма дий, герз дІадаккхара лоаттабу къовсам чоалхане гІулакх хилар. Укхаза, арахьарча политика дукхача кхыча дешашка а санна, империалистически низий дорха духьале нийслу. ХІаьта а, КПСС XXIV съездо енна предложенеш вай пропаганда лозунгаш а ца лоархІаш, вай замагІа хийцца кхоачашъюлургйолаш йола политически уйлаш хьахьоккхаш долча чакхдоахача гІулакхий лозунгаш лоархІ.

Советски арахьарча политика машарцара безам хьагуш хиннаб Советски пачхахьалкхе вІашагІъеллача дена. «Юманите» яхача газето укх денношка яздьдар, «машар бахьан долаши герз дІадаккхаран лоаттабу къовсам советски арахьарча политика массазара фактор я» яхаш. Цудухьа, духхьал цунца дувзаденна лаьрхІа дезаш да, белггала аьлча, советски кулгалхоша кастта доазол дехьарча мехкашка хьоргйолча вийзиташца хьахьекха «Советски дипломатически инициативаш яржари уж бе-бе хилари».

Герз дІадаккхарах йола Дерригдунен конференци гулъяра хьакъехьара предложени ше дуча хана Советски Союзо теркалдаьд, Іоадеш латта герз кІезигдеш дуккха соглашенеш яьйоллашехьа а, герз Іоадарен эргадоахаш тоадарен даькъера кхераме прогресс юхасоцаяргахьа хІанзалца хьа бокъонца корта а болаш баькха гІа ца хилар.

Советски правительствана хетачох, эггара хьалхарча аргІанна корта а болаш дола гІулакхаш чакхдаха деза сихдаь хьадеш латта ядерни герз соцадара. Духхьал из дар пхе ядерни держава конференци гулъяра хьакъехьа еннача советски предложене лийрхІар. Керда ше еннача предложенеца Советски Союзо дІахо къовсам лоаттабу деррига ядерни герз дІадаккхара проблемаш къоастаяра, хІаьта иштта цу даькъе цхьадола гІулакхаш чакхдаха а лерхІ.

Советски предложенега хьежа, Дерригдунен конференцена юкъе ядерни герзаца санна, иштта массазарча герзаца а дувзаденна дола герз дІадаккхара хьакъехьара дешаш дувцарах дизза дакъа лаца йиш я дерригача мехкашка — цхьаккха юкъера ца боаккхаш.

Дерригача адамий хьашташа ма яххара йолча советски предложене лоархІамегІара моттиг дІалаца еза кастта хургйолча ООН Генеральни Ассамблея сессе балха юкъера.

С. ИВАНОВ.
(ТАСС).

КЪАХЬЕГА АНГЛИ: МОНОПОЛЕШ ЮХАЕТТ

Форда йистерча городе Блэкпуле шийн болх чакхбаьккхаб Британски тред-юнионий (БКТ) 103-ча съездо. Английски болхлой классана бола цу событе лоархІам геттара дика хьахьокх. БКТ юкъе цхьана вІашагІкхеташ 10 миллион совгІа къахьегамхо хила ро.

Къахьегача Англена халача хана чакхъьлар укх шерара БКТ съезд: мехка экономика Іалаьмате чІоагІа ежай, хІаьта консерваторий правительства, монополей лоІам кхоачаш а беш, массаза а керда атакаш ю къахьегамхой политически экономически бокъонашта. Торе парламента кагделлад «промышленносте вІаши леладеча гІулакхий хьакъехьара» болхлошта духьал дола драконовски закон. Хьабе болх боаца нах 900 эзар сагага дІаккхьчаб — укх тІеххьарча 30 шера шийн тайпара нийрча «толам». ХІара шера 8 процентал кІезигагІа доацаш тІадетталу хІамай маьхаш, налогаш, квартирах доаха ахча.

Капитала атакашта Англе миллионаш болча къахьегамхоша жоп лу шоай мугІараш кхотадарца, забастовкай къовсам чІоагІбарца. Кхотабенней уйла чІоагІъенней хилар къьгта хьахьокх, Шотландерча керттерча кемаш хьалдеча консорциума чуйоагІача «Аппер клайд шипбилдерс» яхача фирма болхлоша. Консорциума хІама телхачули верфеш дІакъовларах йола решени правительства тІаийцачули тІехьагІа из решени хкоачашъе тигадац болхлоша. Цар, верфеш хьа а лийца, хІанз шоллагІа бутт ба уж дІа ца хецаш шоай тІахьожама кІал лоаттаю.

Цхьа бахьан доацаш дац, БКТ съезде эггара чІоагІагІа йола дискуссеш «Промышленностерча гІулаххех» долча, болхлошта духьаларча закона хьакъехьарча дешах хинна хилар. Из закон профсоюзаш ехка, правительственни тІахьожама уж кІалъоттае, забастовкаш яра йола къахьегамхой бокъонаш дикка теда лаьрхІа да. Пачхахьалкхен органашка профсоюзашта регистраци янза яргъяц аьнна закона оттадаьчоа дуккха а дукхагІа бараш духьал а баьнна, съездо хоаламболлаш «Ак!» аьннад болхлошта духьаларча законах.

Блэкпуле дийца пхьаькха лоархІаме дош — из ба Торе правительство Англи малхбузеневропейски «Юкъарча рынке» дІачуйига дага хиларца профсоюзаша лаьца никъ. Укхаза а БКТ-са юкъе вІашагІкхийттача дукхагІа йолча профсоюзашта хетар овлангара дена хийра доал официальни позицешта. Съезде дакъа лаьцараша шоаш тІаийцача резолюце тІа харцъяьй консерваторий планаш, циггача ЕЭС-ерча Англе членало монополешта мара мехкарча къахьегамхошта гІойле ерг ца хилар белгал а доаккхаш.

«Шотландски кемаш дерий къовсам — вай къовсам!» — уж тайпа лозунгаш а долаш йола пикеташ нийслора хІара ІуйрийнаБКТ съезде болхача делегаташта. Съездо массава раьза а волаш хьаллаьцар «Аппер клайд шипбилдерса» къахьегамхой, цу компаче хьакъехьара правительства политика бехке еш йола резолюци тІаийцар.

Ю. КОРНИЛОВ.
(ТАСС).

«СУДЕ БАРИЙ ГІАНДА ТІА ЯГІА США»

Ше Іаьдаля керте этта дукха ха ялалехьа США президента Никсона хьакхайкадир, шин правительства йоаккхача юкъагІа США-ней Латински Американей юкъерча гІулакхашка «керда зама» — «цхьатарра бокъонаш йолеи цхьана гІулакхаш леладергдолеи зама» йоагІаргхилар. Из массанена хозаш президента хьакхайкадаьр кхыметтел тахан вІалла дага а ца доха гІерт американски пропаганда: сов кІоарга ор даьннад Никсона республикански администраце дешан гІулакхаштеи юкъе.

Укх тІеххьарча хана США империалистически никъ шаьрагІа хьагучабаьннаб кхыча мехкашкара США чукхухьача товарашта кхы а 10 процент налог тІатохаш Никсона цхьан оагІорахьара решени тІаэцарах. «Доллар лорадар» духьа аьнна бахьан а даькха тІаийцача цу решене низ болаш хІама техар латиноамерикански мехкашта. Цар арахьара торговли дукхача даькъе къилбаседаамерикански рынкаца ювзаенна ма йий. Из иштта долга а хоаш, Латински Американарча торговле дискриминационни политика лелаю США монополеша, цун товараш боацча маьхах хьа а ийдеш, кхозза безагІча маьхах ший продукци цунга дІа а йоххаш.

Вашингтоно Латински Американца моастагІал тІехь леладеча гІулакхаша дерригача дунен тІа протесташ хьоаяьй.

«Тахан суд барий гІанда тІа ягІа ВІашагІкхийтта Штаташ» яздy «Насьональ» яхача венесуэльски газето, дерригача латиноамерикански мехкаша США къуй политикана духьал цхьа барт болаш гІулакхаш чакхдаханза дарг ца хилар белгалдоаккхаш йолча статья тІа. Континенте цу политикана тІа-тІа дукхагІа духьалбувлаш хиларо хьахойт США-неи Латински Американей юкъера вІашдухьаленаш дІахо ирлургйолга, американски империализм дунен цу районе кхы тІа а эшаргйолга.

Н. ЧИГИРЬ.
(ТАСС).

Ши миллион доход эца дагаба укх шера Подмосковья Малодубински птицефабрика къахьегамхой шоаш лелаеча боабашкех.

Боабашкаш укхаза лелаю хин Іамарч доацаш бІунашкеи коашкеи. Дулха центнерага дІадодар хаддаиза лохлу. ХІанз цунга дІалода 84 сом. Укх шера фабрика столица магазинашка дохьийтаргда 2200 тонн дика дулх.

Птицефабрика дІахо а хьалъеш я: хьалъеш я боабашкашта йола керда помещени, лакхъю доакъарий кухней мощность.

Сурта тІа: боабашкаш йоахкача цхьан помещене.
В. Будана сурт.
ТАСС фотохроника.

Специалиста хьехамаш

ФАШКАРГЕХ ХЬАЙБАШТА ХУЛА ЛАЗАРАШ

Хьайбашта даьгІенашка хулача фашкаргех доала лазар дукхагІча даькъе аьхки, йІайхача хана доалаш да. Цу лазарех пироплазмидозчи лазараш оал. ХІаьта цу лазарашта духьалара гІулакхаш керттерча даькъе бІаьстии аьхкии ду.

Цхьабакъда, укх тІеххьарча шерашка зем баьккхача гучадаьлар вай республике из лазар хьайбашта шийлача хана хулаш хилар.

Фашкаргаша, дуккхача хьайбашта лазараш ду, йІайхача хана цар цІий телхаду. хІаьта Іай сатем байя хул хьайбаш массаза а. Из да доахана шура лаьгІъяларен уж гІелдаларен бахьанаш а. хІана аьлча фашкаргаша цІий дІаІувд хьайбай. Фашкаргаш дІайоахаргйолаш хьалхехьа а гІулакхаш ца дича, цхьан хьайбана 2—3 эзарнега кхоачаш фашкарг хул уж цІагІа соцадаьча хана. ХІаьта Іилмана гучадаьнначох, иззал дукха фашкаргаш хиннача хьайбан 5—6 литр цІий эшалу.

ТІаккха, хьайбай боахам дегІа боалабара план толамца кхоачашъяра боккха лоархІам болаш да искосодови фашкаргаш дІайоахаргйола гІулакхаш хан-ханна дар. хІана аьлча хьайбай цІий Іувдача фашкаргаша лазараш хьеду хьайбашта меттел наха а.

ДаьгІенашка хулаш йола тайп-тайпара йола фашкаргаш хьайбаех лат Іай Нохч-ГІалгІайчен шаьрачен лоаман юкерчей моттигашка меттел, республика къулбехьен - малхбузен зоне а.

Фашкаргаш хьайбаех, къаьстта доахах кхозлагІа лата йолалу, сентябри октябри беттІашка къона фашкаргаш хьахиннача хана. Уж дукха а лат. Из да Іай чуспалаь доахан арахьа лелача хана чул дикагІча хьал тІа хиларца дувзаденна. ХІаьта бІарччача шера хьайбашта фашкаргаш леташ хилар пироплазмидий эпизоотологе фактор хьахилар да.

Республике деррига цамогаш долча доахах дукхагІа дараш пироплазмидоза яха лазар долаш да. Цхьадолча шерашка республике цамогаш долча доахах 92 процент хул из лазар долаш. Цу лазарах къаьстта дукхагІа цамогаш хул да а дов кхычахьара фуна лаьрхІа хьатІадоаладаь симментальски, цІе степной, швицки фух дола доахан.

Юртбоахама Министерства статистически даннеша хьагойт тІеххьарча шерашка пироплазмидозах дукха доахан цамогаш хилар. Масала, 1969 шу хьатІакхачалехьа хІара шера цу лазарах 15—20 эзар бежан цамогаш хулар.

ПланагІа, йиизза ца йоалаш пироплазмидоза духьален дарбанеи ветеринарни специалисташа йоагІа мероприятеш ешшехь а цу лазарах хІара шера 400—700 бежан лара. ХІаьта из лазар кхийтта доаданза ца доалаш доадаьраш дайначарел шозза. кхозза дукхагІа хулар. Цул совгІа из кхийттача беттача Іатто хьалха ше тийнначул 100—190 килограмм шура лаьгІйора. хІаьта къоначахьайба дегІ соцар, тІакхетача дулха 8—12 процент эшалора.

Бакъдар аьлча, укх тІеххьарча шерашка республикерча ветеринарни специалисташа чІоагІа къовсам лоаттабу цу лазарашта духьал, къаьстта из лазар дечей дІа-хьа кхухьачен фашкаргашца. Из бахьан долаш дІадахача шера кІезигагІа дар уж лазараш, масала, 7—9 эзар бежан мара цамогаш хиланзар, хІаьта 150—190 бежан мара даланзар.

Иштта, вайна гучча тайпара 1969 шу хьатІакхачалехьа хІара шера 13 эзар бежана из лазар кхетар, пхи бІаь бежан ла а лара, цу дерригнех шера лаьрхІача 350 — 490 эзар сом зе хулар боахамашта. Цу юкъе дихьадац цу лазарах цамогаш хинначул тІехьагІа дуккхача хана Іатто шура метта ца оттаелга, дахка деделна доахани шинараши остадуалар, царна ца доалаш химиотерапевтически дарбане йола препараташ еттар, фашкаргаш ца хилийтара молхаш еттача юкъа даим доахана шура лаьгІъяр, бежана цІока телхар.

Лакхе йоалаьча даннеша хьагойт республике иксодови фашкаргаш дІаяхара мероприятей дукха комплексаш кхоачашъе езалга, хІаьта из гІулакх кхоачашданза даргдоацачарех эггара хьалхара дар хилар.

Вай республика хьалаша фашкаргаш дІаяхара ю обработкаш керттерча даькъе ваннашка, душевой камерашка ю, е клеткашка чу а дехкаш ЛСД-2. ДУК яхача кара лелаеча гидропультащца е дезустановкашца ю Республике ваннашка доахан керттерча даькъе креолинаца эяьча гексахлорана чу лувчаду. хІаьта цискх баь тохача хана пайда эц СК-9. хлорофос яхача препаратех. ХІара шера цу фашкаргашта духьала обработка еш креалини гексахлорани йоацаш вай республика 85—100 тонн инсектоакарицидаш дІайохийт.

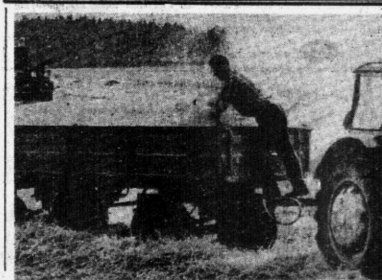
Вай республикерча боахамашка фашкаргашта духьала обработка е йолаю апреле, чакхйоакх август — сентябрь бетташка. ХІаьта гурахь, массаза хулача тайпара, фашкаргаш, уж хьахула цІалгаш доахах дукхагІа латача хана республика боахамашка цу садоаххача хІамашта духьала ю обработка е лаьгІъю е геттара соцаю. Цо торо хулийт хІама новкъа доацаш пироплазмидоза хьахулийтен дІа-хьа кхухьен фашкаргаш ебаялийта. Къаьстта гурахь, Іай, бІаьсти дукха ебаш доаханца дукха йолча иксолидах йІохъялча дукха фашкаргаш хьахул, хІаьта лазар дебаду. Бокъалдар аьлча, уж лазараш хьахулийта садоахка хІамаш йоае атта долча хана, бІаьсти, гурахь, аьхки доахах чІоагІа латача хана шера къовсам боаржабе беза.

Пироплазмидоза яхача лазарах хьайбаш лорадаран иксодови фашкаргаш уж дегІайоагІача ерригача сталешка (йоаяран вай республика хьалашка кхоачашде деза: шелал тІайоаггІаше дІалоладаь дерригача шера фашкаргашта духьала обработка яр. е чуоттадале деррига доахан молхашка лувчадар. шийлача хана дуст, хлорофос хьоккхаш иксодови фашкаргаш дІаяхар.

Дерригача шера фашкаргашта духьала еча мероприятей ерригa комплекс кхоачашйича фашкаргаш геттара кІезиглургья.

Цу дерригне вай республика хьайбаш лeладерий торо хулийтаргья хьайбай продукташ дукхагІа яхен кийчъен.

Б. ДИКАЕВ,
ветеринарни Іилмай кандидат, Нохч - ГІалгІай НИВС паразитологе отдела вокххагІвола Іилман болхло.

Доккхий толамаш дахьад польски Іилмахоша кІин керда тайпаш хьадеш. Царех эггара чІоагІагІа хьувкъаш да «Грана» яха тайпа. Польски Халкъа Республике дІадийнача кІих 16 процент совгІа дІадийнадар из тайпа.

СУРТА ТІА: Уданин яхача госхозе кІа чуэцаш.

ИАФ—ТАСС сурт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагІча даькъе йоачан а йоацаш, малхбузехьара гІаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гІолла 23—28. Грозне 25—27 градус йІовхал йолаш хила а тарлу. ДІахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагІча даькъе йоачан а йоацаш, бебеча оагІорахьара гІаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 13—18, денощка 27—32 градус йІовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РАСИЗМ ЧІОАГІЛУШ Я

ХІара 50 секунда массаза йоал ЮАР-е суда хьалхашка оттаву расистски законаш толхадарах бехке веш вола саг. «Суд» шин минута йІаьхлац, цо а хьахьокх расистски режим лораераша «юридически законность» мишта кхетаю. ЮАР-е хІара 50 секунда массаза йоал дизза даа хІама ца хиларах е лазарах ла африкански бер, хІара ялх минут массаза йоал апартеида тайп-тайпарча законий лярда тІа цІеношкара арабоах африкански дезалаш.

Уж даннеш йоалаю Къулбехьен Африке дукха ха йоацаш го баьккха енача английски парламента члена Джаап Лестора кІирагІа цкъа арадоалача «Трибюн» яхача газета тІа.

«КІай бос боацача болхлоша» кІай бос бараша миссел баьча балхах дуккхаза кІезигагІа алапи эц, — яхаш язду цо. — Пачхахьалкхен металлургически заводашка хьалха кІайбараша болх беш хиннача массехк гІулакха тІа баха африканцашта мукъабелча, царна цу сахьата чІоагІа кІезигдир алапи.

Къахьегара геттара хала хьалаш долча шахташкей рудникашкей кІайчоа доагІа алапи 17-зза дукхагІа да Іаьржачоа е кхы бос болчоа доагІачул, машинашкей гІишлошъечей —6-зза, правительственни учреждениешка — 5-зза.

Касталашха кхы а африканцашта репрессеш е дага я расистски режим. Из бакъду «коммунизм йсхаярах дола закон» тІаэцаро а ЮАР къахьегамхой выступленеш дІаяха гІерташ долча кхыча реакционни гІулакхаша а.

Ше чакхйоалаш Лестора белгалдоаккх ЮАР-ера расовий къовсам — классови тІом хилар, хІана аьлча апартеид Къулбехьен Африка Іаьдала пачхахьалкхенна керте латта бІаьхий нах лорабаран тоІабаь а эксплуатацена кІал а боахкараш ІотеІабаран дола закон да.

В. ОСИПОВ,
ТАСС корреспондент.
Лондон.

ОКТЯБРО КХЕЛЛА ТЕАТР

(Йистедоалар. Доалаур 3-ча оагІо тІа)

Гастролаш йолалу ди дар 4 август. ТІаьк аьнна хьалйиза я лампаша сийрдаяьккха ЗІамигача театра зрительни зал. Авансцене ба театра коллективага моаршал хаттеи Москве гастролаш дІайолаяларца из даькъала ювцеи баьхка столицерча театральни общественноста викалаш. Иштта дІайолаелар зрителo безаме тІаийна «Асланбек Шерипов» яха спектакль.

4 августага 16 августага кхаччалца театро москвичашта йовзийтар ялх спектакль: М. Солцаева — «Асланбек Шерипов», С. Бадуева — «ПаьтІамат», А. Хамидова — «Лергбоацараш», С. Бадуева повестагІа М. Солцаева оттаяь «Бешто» яха инсценировка, Н. Музаева — «Мехкдаьттахой», испански драматурга Гарсия Лорка — «Шийн Іадаха хьоалчагІ».

Москве яьккхача хана театра коллектив массехказа вІашагІкхийтар искусства боккхийча деятелашца — артисташца, режиссерашца, критикашца. Спектаклий пхьаьцадола доакъош гойташ ВДНХ выступленеш йир артисташа, телевидене гІолла передачаш хилар «Московски кердадараш», «Театральни афиша» яхача программашка. Партийнии советскии органий кулгалхоща вІашагІкхийтта хилар. Центральни кепайоазоно, московски пресса, радиос, телевидене шерра хьакхайкадора театра гастролаш мишта лел. Театра ерригача коллективана эггара чІоагІагІа дег чу дижа ди дар В. И. Ленина Мавзолее шоаш хиннари цига «Сийлахь воккхача В. И. Ленина — Х. Нурадилова цІерагІча Нохч - ГІалгІай театра коллективагара» яха йоазув тІадола венок йиллари.

Театр къона хиларах гештдаь ца дуташ доккха творчески къамаьл хилар Ерригроссийски театральни обществе. Цига вай спектаклашта йизза анализ еш къамаьлаш дир искусствоведчески Іилмай кандидаташа О. Н. Кайдаловас. О. С. Дубинскаяс. Е. Б. Ракитинас, РСФСР халкъа артистеи Армянски СССР халкъа артистеи С. А. Катаряна, РСФСР культура Министерства театрий управлене начальника заместитела И. П. Сачкос, кхычар. Театро шийна теркам тІаэзар къаьстта шийн тайпара белгалонаш йолаш ше хиларца, актерски состава говзал лакха хиларца, дикача режиссураца, творчески кердадараш лохаш хІара спектакль хиларца. ЧІоагІа могабир Д. Омаева, З. Багаловай, Н. Хаджиевай, М. Цицкиева, кхыча актерий болх а театра керттерча режиссера М. Солцаевеи режиссера Р. Хакишевеи болх а.

Х. Нурадилова цІерагІча Нохч-ГІалгІай пачхахьалкхен драматически театро Москве еннача творчески отчета итогех лаьца РСФСР культура министра новкъоста Н. А. Кузнецова техача приказа тІа йоах: «Шовзткъа шера хьабена творчески никъ доккхий хІамаш карагІдувларца белгалбаьнна долча Российски Федераце къамашта юкъе къаьнагІа долча театрех цаІ да Нурадилова цІерагІа дола театр, хІаьта цун коллективана карагІдаьннараш дуккхача совгІаташца белгал а даьхад».

Цу приказа тІа РСФСР культура министра баркал аьннад Х. Нурадилова цІерагІча Нохч - ГІалгІай Пачхахьалкхен драматически театранеи Нохч - ГІалгІай АССР культура Министерстванеи театра творчески отчет дика вІаштІехьъяккхарахи Москве толаме чакхъяккхарахи.

Нагахьа санна вай театро Москве баьча балха итогаш теркалйича, критикаша даьча къамаьлашка, кепайоазон рецензешка хьежача, тешшаме ала йиш йолаш да, Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпаший цІерагІча Нохч - ГІалгІай Пачхахьалкхен драматически театро московски зрителаи столицерча общественностаи хьалхашкара йоккхен чоалханеи экзамен тІехдика дІаденнай.

Цхьабакъда, карагІдаьннарех кхоачамбаь Іе йиш йолаши бокъо йолаши дац вай. Театр даим никъ беш, кердадараш лохаш хила деза.

Ерригроссийски театральни обществаи прессаи спектаклаш ювцача хана театрана дуккха замечанеш йир цхьадолча актерски балхехи режиссурахи лаьца. Хьалхадаьккхад, режиссерски актерски говзал дІахо лакхъянза ярг ца хилар. Уйла тІаерзаяьй, театра штате режиссер - постановщик хинна ца Іеш, режиссер-педагог а хила везаш хилар.

«Мехкдаьттахо» яхача Н. Музаева спектаклах дукха дийцар. Белгальяьхар пьеса тІара дог тохадолийташ йола оагІош. ХІаьта а, «Мехкдаьттахой» яхача пьесана критика чІоагІа йир кхоачамбоацараш цу гІа дукха хиларах.

«Асланбек Шерипов» яхача пьесах М. Солцаевна а йир лоархІаме замечанеш.

ДІахо йодача хана актерски говзали режиссура искусствои даим эргайоахаш тоае, спектаклий культура кхы а дукхагІа лакхъе еза театро. ХІанз уттаеш йола пьесаш эргайоахаш тоаяра болх баь ца Іеш, шоай деррига низаш, опыт, знанеш вІашагІа а теха, хІанзарча вахара проблемаш чІоагІъеш йола керда произведенеш араяха еза театрои драматургашеи.

Театро кхоачашде деза парте XXIV съезде искусства болхлошта хьалхашка оттадаь доккхий декхараш: советски саг патриотизма, гражданственноста уйла йолаш хьалкхевелга, советски наьха турпалча гІулакхех, вай заман сийленах, ленински идеяш толара сага эггара дезагІа долча хІамаех дувцаргдолаш йола произведенеш эргайоахилга.

В. ТАТАЕВ,
Нохч - ГІалгІай АССР культура министр.

ХЬАЖА, ЛАДУВГІА

14 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ:

17.55 — Передачай программа. 18.00 — Дешархошта фильм. 18.20 — «Къахьегамца сий долаш ва саг». Бригадир Закаев. 18.30 — Империализмана духьал лоаттабеча къовсаме чІанзарча къама-кортамукъален болама лоархІама хьакъехьа 19.00 — Телевизиони кердадараш (гІалгІай, эрсий меттала). 19.20 — «Распятый остров» яха художественни фильм 20.40 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.50 Передачай программа 20.55 — Интервидени. Баскетболах йола Европа чемпионат (МаІа нах) Советски Союз — Франци. Германе Федеративни Республикера передача.

РАДИО:

6.30 — «Юртара Іуйре. Юрта боахама болхлошта (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненски рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Нохч - ГІалгІай ашарий концерт (гІалгІай меттала). 9.00 — Москва. 9.15 — КПСС XXIV съезда соцамаш кхоачашде. «Района тахане кхоане» (гІалгІай меттала). 9.30—«ДоттагІал» яха концерт (гІалгІай меттала) 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Пятилетка хьалхара шу». Промышленноста болхлошта (нохчий меттала). 16.20 — «ДегІ доккхаш йола организма дегІаяра башхалонаш» яха лора беседа (эрсий меттала). 16.35 — Ашараш. 16.45 — «Вай индустриальни мозг» (эрсий меттала). 17.00 — Москва 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала) 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала) 18.25 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала) 18.40 — Москва.

15 сентябрь

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Нохч - ГІалгІай фаьлгашцара къахьегамаш (гІалгІай меттала) 19.25 — Телевизиони кердадараш (нохчий, эрсий меттала) 18.50 — Хоамаш, реклама. 18.55 — Киножурнал. 19.05 — Саг общества закон. 19.25 — Передачай программа. 19.30 — Футбол. 20.15 — «КхоалагІа эрено» яха фильм 20.30 — Футбол. 21.15 — «Ха». Информациони программа 21.45 — Пачхьалкхен инарали». яха художественни фильм.

РАДИО:

6.30 — Концерт (нохчий меттала). 6.50— Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Яхь дІаяхьара тІехьа» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 8.40 — «Къона тІехье» (гІалгІай меттала). 9.00 — Москва. 9.15 — «Мелкобуржуазни авантюризма теори да Маоизм» яха беседа (нохчий меттала). 9.30 — Прокофьев «Ромео а Джульета а» яхача балетацара ашараш (эрсий меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05—«Юрта сайре тІаений». яха радиокомпозици (гІалгІай меттала). 16.20 — Юртара ахар. Юрта боахама болхлошта. (нохчий меттала). 16.35 — Пятилетка боаха гІа. Промышленноста болхлошта (гІалгІай меттала). 16.50 — «НТИ» (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 18.40 — Москва 19.50 — «Къонал» (гІалгІай меттала) 20.20 — «Музыкальни формаши жанраши» яха передача (нохчий меттала 20.45 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный. Ленина улица 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84

СФ05198.

Заказ № 8614.